

X. évfolyam

GRAFIKAI SZEMLE

6. szám

GUTENBERG

EMLÉKEZETE

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

LEGYEN ==

VILÁGOSSÁG!

BUDAPEST

1900. június

1400

1900

Felelős szerkesztő

TANAY JÓZSEF

.....

Főmunkatárs ==

FIRTINGER KÁROLY

.....

KIADÓTULAJDONOS A KÖNYVTUDÁSZOK SZAKKÖRE

Ezt is csak kisegítőnek, átmeneti írásnak használják, mert annak ákum-bákumos alakja és tökéletlen formába öntött mondatszerkezete nem alkalmas arra, hogy az általánosságot kielégítse.

Éppen ilyen alkalmatlan az írott betű is: azt se lehetett felhasználni a könyvek és újságok nyomásához. Mi tudjuk ezt legjobban, a kik örökösen a rosszabbnál rosszabb kéziratokkal bibelődünk. Tudjuk, hogy milyen lélek- és idegölő foglalkozás az írott betűk olvasása. Tudjuk, hogy akár hány szerkesztő olvasatlanul adja át a rossz kéziratokat és csak a már kiszedett levonatot boronálja össze-vissza. Sőt a nyomtatott betű mellett bizonyít a legújabb találmány: az *írógép* is. Igaz, hogy furcsa nevet adtak ennek a masinának; de hát az ember a szokás rabja és éppen ezért nevezi írásnak azt is, a mit tulajdonképpen — nem is tudom hogy — másképpen kellene neveznie. Ebben a mai ideges korban igazán megfizethetlen találmány az írógép. Sőt ha a szedőgépek elfoglalják a helyöket az egész vonalon, úgy azoknak okvetlen pótolni kell az író tollak helyét. Csakis úgy lesz értelme a szedőgépeken való dolgozásnak, ha a kéziratokat az írógépek szolgáltatják, még pedig azért, mert ezeket a szerző, akár csak a korrektúra-levonatokat, tetszése szerint átjavíthatja s nem vázlatot, hanem tökéletes dolgozatot ad át a könyvnyomtatónak. Akkor nem kell más a szedőgép mellé, mint egy értelmes, pontos és figyelmes szedő és mehet minden, mint a karikacsapás. Megfizethetlen az írógép különösen olyan tudományos munka kéziratához, a mely tele van névvel és idegen kifejezésekkel. Itt nem sokat használ a legnagyobb olvasottság se, mert hiszen tudjuk, hogy még a magyar nevekkel se vagyunk tisztában. Egyik Széchényit ír Széchényi helyett, Eszterházyt Esterházy, Battyányt Batthyány helyett. De nézzük meg a városok neveit a Helységnevtárban. Néme-lyik várost vagy községet öt-hatféle képen írják. Már most hiába billegtetem én le százszor a szedőgépen például ezt a szót: *Szob* egy *b*-vel, ha a szerző visszajavítja két *b*-re, vagy Esterháza helyett Eszterházát korigál. Ha azonban előttem látom a tiszta, nyomtatott betűs kéziratot, úgy nem jövök zavarba és nem szedek *Szirota* helyett *Szirotát*, *Tanger* helyett *Tengert*, *Chodau* helyett *Chodant* stb. A szedőgépnél mindegy, ha akár egy betűt, akár ötöt hibázunk egy sorban, éppen úgy újra kell szedni és önteni az egész sort egy betűért, mint az egészen elszedett szóért.

Most, ötszáz év után Gutenberg születése óta, ott állunk, hogy a régi, kézzel való szedést ki akarja szorítani a billentyűző-rendszeren nyugvó szedőgép, a mely ha most még nem is olyan tökéletes, mint minden tekintetben lennie kellene; de olyan jó van már most is, mint a milyen jók voltak az első gyorsajátók. Sőt van olyan tökéletes, mint a villanyos erő vagy a telefon, azért hát ne is kicsinyeljük többé az elért eredményt és ismerjük el, hogy nagy változáson fog átmenni Gutenberg találmánya. Ha van valami, a mi hátráltatja a szedőgépek terjedését, az azoknak drágasága. De hát majd évtizedek múlva az is másképp lesz. Sőt más rendszer fog dívni a könyvek előállításánál is. Úgy tesz majd a vén Európa is, a hogy az élelmes amerikaiak már régen teszik: egyik csupán csak szedi a munkát, a másik meg csak nyomja. Lesznek majd olyan műhelyek, a hol csak nyomtatógépek zakatolnak és lesznek olyan szedők, a kik megvesznek egy-egy szedőgépet a hozzávaló különféle matricákkal és mindig könyveket szednek, a mit a géppel való gyors szedés nagyon megkönnyít. Lesznek végül merkantil munkákra berendezett üzletek, a hol csakis cím- és díszbetűk meg díszítő-anyagok lesznek, mert csak ilyen módon prosperálhat majd a kisipar a mindent elnyomó gyáriparral szemben.

Sokan mosolyognak ma még ezen az állításon és fantáziának gondolják. Pedig ez olyan számítani pontossággal bekövetkezik majd, mit a hogy a 2×2 -ből négy lesz.

Sőt bekövetkezhet még sok olyan előre nem látható változás is, a mely még nagyobb rázkódtatást okozhat soraink között, mint a most rettegve fogadott szedőgép. De hát ilyen a haladás rohanó szekere: keresztülgázol az egyedeken, hogy minél hamarább célhoz segítse az összességet. És ezt a sebesen vágató kocsit nem is állíthatja meg a kicsinyes gáncs, mert éppen úgy járna vele, mint a ki a vágató gőzkocsit akarná a két kezével visszataszítani.

A nagy jubileumot azonban ne zavarja meg semmiféle kicsinyes féltékenykedés, mert hisz a progresszív fejlődés mindig azt mutatja, hogy egészséges állapotok uralkodnak ott, a hol *haladni* lehet. Hiszen maga Gutenberg is *mindennap* azon gondolkodott, mint lehetne az ő találmányát jobbá, szebbé és praktikusabbá tenni.

Ő örülne legjobban, ha most látná, mennyit fejlődött zseniális felfedezése ötödfélszáz esztendő alatt.

TICHY ÁKOS.

GUTENBERG JÁNOS.

könyvnyomtatás feltalálójának ötszázadik születésnapját nagy fény-nyel és pompával üli meg Gutenberg János szülővárosa: Mainz. Minden művelt könyvnyomtató gondolata odakonzentrálódik az ünnepek alkalmával s erre az időre elül közöttünk mindenféle pártoskodás, ledőlnek azok a választófalak, a melyek az élet küzdelmes oceánjában közibénk tornyosultak. Ma mindnyájan egyek vagyunk: Gutenberg utódai, a kik egy szívvel-lélekkel hangoztatjuk nagymesterünk világot átalakító mondását: „Legyen világosság!”

Ebből a nagy alkalomból ünnepi köntösbe öltözött lapunk is, a mennyiben egész serege a szakembereknek jött el hozzánk vendégeül, hogy vagy egy szellemes mondással, vagy valamely visszaemlékezéssel rójják le kegyeletüket a nagy Mester emléke iránt.

... És a modern betűk, a zseniális konstrukciójú gyorsajtó megörökíti az utódok hálasorait, melylyel azok im alább adóznak a kezdetleges faprésen dolgozó első könyvnyomtatónak.

A legnagyobb alkotás, mely emberi névhez fűződik; a legnagyobb világi hatalom, melyet emberi elme megteremtett; a legbiztosabb fegyver, melyet emberi tudás megszerkesztett: a *Gutenberg Jánosé*.

Alkotás, mely előtt ötszáz év után is kegyelettel borul le az emberiség; hatalom, mely századról-századra példátlanul gyarapodva, a világ legnagyobb hadseregét gyűjtötte maga köré; fegyver, melynél érzékenyebben a világ egyetlen fegyvere sem talál.

Szterényi József.

A gőz, a gáz és a villany mind mennyi nagy vívmányai a jelen századnak. De vajjon a világ valaha megismerhette volna, ha Gutenberg ötszáz évvel ezelőtt nem születik és a könyvnyomtatást fel nem találja?! Csak az eszméknek könnyű és gyors közlése útján vált lehetővé újabb, világgraszoló felfedezések létesülése és gyors elterjedése.

Lovag Falk Zsigmond.

Gutenberg! Istenfélő lángeszed teremtette meg a szellemnek azon dicsőséges és győzelmes fegyverét, mely az elnyomók réme, a sötét tudatlanság világossága, a legyőzöttek vigasztalója és a népek szabadítója! Áldjuk emlékedet.

Emich Gusztáv.

AZ ÉLŐ SZOBOR.

Minek Gutenbergnek az a diszes szobor ott Mainzban, Strassburgban és másutt mindenütt, a hol azokat az emberek hálából, tiszteletből a halhatatlan mesternek állítottak? Kell-e a fényt, a világosságot külön dicsőíteni? Hiszen minden betű, melyet a könyvekben, a lapokban, a költeményekben, mindenütt, mindennap olvasol, minden nemzet népe: egy-egy örök emlékszobra annak a megdicsőült alaknak, ki lángeszének szent szikrájával az emberiség szellemi megváltójává lett!

Miskolcz, 1900. június hóban.

Forster Rezső.

Féld az Istent s ne félj az emberek öl.

Ballagi Aladár.

GUTENBERG EMLÉKÉNEK.

Londonból világgá ment a hír, hogy most már nemcsak nyomtatni fognak rotációs gépen, hanem az ólombetűket is egy külön találmányon alapuló rotációs géppel fogják gyártani. A hír valónak bizonyult és most már csak az a kérdés, vajjon az emberi elme legújabb remeke megállja-e a tűzpróbát és az új gép tényleg meg fog-e felelni mindama várakozásnak, a melyet működéséhez fűznek.

Mert ez a találmány ismét új korszakát jelentené a könyvnyomdászatnak! Eddig még gondolatnak is túlságosan merész lett volna feltételezni, hogy megszűnnek a kopott szedések, nem lesznek többé régi, rossz betűk, hanem hármilyen egyszerű, közönséges használatra szolgáló nyomtatványhoz vadonatúj betűt vehetünk. Már pedig a rotációs betűöntő-gép helyes működése ezt jelentené. Ez a gép ugyanis abban az arányban, a hogy a könyvnyomtató rotációs nyolcz-tizszer többet produkál, mint a rendes gyorsajtó, szintén nyolcz-tizszer több betűt öntene egy órában, mint az eddigi komplett betűöntő-gép. Együttal beolvasztaná a már egyszer elhasznált betűket, mert ennek a gépnek teljes és helyes funkcionálása kizárná azt, hogy akár csak kétszer is használjunk betűket. Hisz egy óra alatt legalább egy napra való betűanyagot produkálna! Némi kétely csak azért támadt a gép bevétele iránt, mert az angol cég nem küldte el ezt az új, felette fontos és mindeneket felforgatni hivatott gépét a párisi világkiállításra. Igaz, hogy ők ezt azzal indokolják, hogy nem akarják a technika nagy tudásának eme legújabb vívmányát az egész világ szeme elé odaállítani és ezzel esetleg önmaguknak súlyos anyagi kárt szerezni. Ebben lehet némi igazság, különösen ha tekintetbe vesszük az angolok mérhetlen és határt nem ismerő kapzsiságát. Csakhogy teljesen új dolognál mindig gyanus a dugdosási politika és mindig azt a gyanut kelti, hogy tán mégsem válik be. De hogy ha életképesnek bizonyulna a rotációs betűöntő-gép, haláldöfést mérne az összes betűöntődékre. Minden nyomda rendelne magának egy, esetleg két ilyen új gépet és a szerzőket, a szerkesztőket és más nyomtatvány rendelőit azzal lephetné meg, hogy minden munkájukat teljesen új betűkkel szedné! Ez volna aztán

csak a paradicsomi állapot!... Vajjon igazán elérjük-e, ki tudja?

Egyrésztől a szedőgépek egymással való óriási versengése, a melyekből már vagy tizféle rendszerünk van és előbb-utóbb mégis csak eltalálják a célravezető helyes módszert; másrésztől a betűöntő rotációs gép felfedezése, a többi ezek mellett eltörpülő felfedezésekről nem is szólva, a milyen a többszínnyomás és a csodás klisé-reprodukciók: jó, öreg Gutenberg atyánk, ha most köztünk volnál, azt hiszem, örömmel vergetnéd a vállainkat és büszkeséggel mondanád, hogy azt a szikrát, a mit számunkra lehoztál az égből, megbecsülni és szítani, élesíteni tudtuk! Születésed ötszázadik évfordulóján ünnepélyes fogadalmat teszünk, hogy sohasem fogunk elbizakodni, az elért eredmény nagyságától sohasem fogunk megtántorodni, hanem mindig előre törtetve, iparkodni fogunk a Te nagy szellemed világitása mellett minél tökéletesebbet, minél kiválóbbat és minél maradandóbbat alkotni!

Dr. Falk Zsigmond.

Gutenberg az ő találmányával örök időkre oly nagyhatalmat teremtett, mely gyöngye katonái daczára, legyőzhetetlen.

Schweiger Mór.

HÓDOLAT.

Annak az emlékezete előtt hajtom meg az *emberszeretet*, *jog*, *igazság* és *haladás* jeliségével ékeskedő zászlónkat, a ki Jézus Krisztus után legnagyobb jóltevője volt az emberiségnek. Csodás találmányával: a *betűvel* és *sajtóval* hű munkatársává szegődött a világszabadító eszméjének.

Ha az égi mester tanát s *Gutenberg János* eszközeit soha félre nem magyarázták és méltatlanul nem használták volna: a haladás és boldogulás országútján hova jutott volna az emberiség!?...

Concha Károly.

Gutenberg művészete — ipar lett, melynek fentartása és fejlesztése a mai korban művészet.

Fuchs Zsigmond.

Gutenberg!

Ki a sajtónak teremtője vagy —
Légy üdvözölve szellem-tábornagy!

Eger, 1900. június hó.

Lovag Tóth István,

a Gutenberg cz. első magyar szaklap
szerkesztő-kiadója, 1866-ban.

GUTENBERG JÁNOSHOZ.

Születésednek ötszázadik fordulóján a magyar nemzet minden fia és honleánya hálatelt érzéssel gondol Mainz városára, a hol apró szerszámokkal és egy kis faalkotmányon szárnyat adott a tudománynak, művészetnek, vallásnak és hazaszeretetnek; hogy a szélrózsa minden irányában, a hol csak ember lakozik, fölvilágosodást terjeszzen.

A mi hálánk a magyar honszerelem örök forrásából fakad; mert hazánk ezeréves fennállásának a fegyveres harcok és véráldozatok után találmányod volt a leghathatósabb védelőszöke.

Hősi harcokkal szerezték és tartották meg őseink ötszáz éven át a magyar hazát; de hogy a második ötszáz esztendőn keresztül is *magyarnak* hívják a mi szülőhazánkat, neked köszönhetjük, Gutenberg szelleme! Világító fáklyát adott a magyarok kezébe, hogy fényénél művelődést, hazaszeretetet és Istenfélést tanuljon!

Kortársaid galádul bántak veled. A későbbi korszakok érdemeidet is el akarták vitatni. Most, születésed után ötszáz évvel, nemcsak szülővárosod és nem is egyedül hazád, de *az egész művelt világ* áldja emlékedet!

Nagyvárad, 1900. június hó.

Láng József.

Keményen büntetik azt a katonát, a ki a reá bízott fegyverrel visszaélve, békés polgárokat támad meg vele. Még keményebb büntetéssel kellene sújtani azt a szellemi harcoszt, ki a kezébe adott fegyverrel — Gutenberg találmányával — visszaélve, azt nem az igazság szolgálatában, nem a világosság terjesztésére, nem az emberiség haladásának előmozdítására használja, hanem a népűmitás, a sötétség, a visszamaradás szolgálatába szögdötteti.

Bendtnér József.

Mátyás király emlékének.

Ott valahol messze, Mainznak városában
Hullámszik a népség ünnepi ruhában.
Visszaemlékeznek ötszáz esztendőre —
Mennyit ment a világ azóta előre.

Gutenberg nevének gyűjtják meg a fáklyát,
A hol csak ismerik dicső találmányát,
S van-e olyan tája széles e világnak,
A hol lángeszének meg ne hódolnának?

Emlékezzünk mi is. Volt egy fejedelmünk,
A ki tudós, bölcs volt, a kit úgy szerettünk,
A ki ma is él a történet könyvében —
S minden magyar ember szíve belsejében.

Gutenberg nagy művét ő hozta be hozzánk,
Mikor kimondatott: Legyen világosság!
Illő, hogy e napon az ő emlékének,
Az ő nevének is zengjen hálaének!

Morócz Jenő.

Azzal, hogy Gutenberg a könyvnyomtatást feltalálta, a szellemi élet üdítő örömeinek részesévé tett édes mindnyájunkat.

A könyvnyomtatás nemcsak a közművelődés valamennyi sikerét mozdította elő hathatósan, hanem sok esetben ezek csupán annak közreműködésével birtak érvényre jutni. Áldás legyen ezért Gutenberg emlékének minden időben!

Bécs, 1900. június havában.

Schwartz Sándor.

A biblia tanítása szerint a Teremtő már a teremtés munkájának napjain gondoskodott arról, hogy testi szemeinknek világosságot nyújtson a nap ragyogó fénye által, de lelki szemeink napja csak most ötszáz éve tünt fel Gutenberg születésével, a kinek lángeszéből villant ki az a sugár, mely a civilizáció világosságát terjeszti a világ minden részében.

Méltó tehát, hogy ezt minél fényesebben megünnepeljük.

De a multba visszatekintve, ne feledkezzünk meg a jövőről sem: a *szakiskoláról*.

Reánk, magyarokra nézve ennek létesítése lenne legszebb határköve az évezred második felébe való átlépésnek.

Ennélfogva e magasztos ünnepen minden nyomdásznak jelszava legyen: Szakiskolát a magyar nyomdászatnak!

Grócz Ernő.

EMLEKEZZÜNK RÉGIEKRŐL.

... Tudós könyvnyomtató, ki a latin nyelvtant előbb átdolgozza és úgy adja ki; a ki mielőtt a bibliát könyvnyomtatná, előbb az eredeti szöveggel hasonlítja össze s a hibákat kijavítja és javításait ügyesen megvédi; költő, kinek verseit a nép széltére énekelte; theologus, ki egyházi beszédet is ír; nyelvész, kinek tiszta gondolkodásra s éles megfigyelésre valló ortográfiai elvei vannak, melyeket kiadványaiban következetesen alkalmaz; kritikus, ki átvizsgálja a kiadás végett hozzá vitt műveket s a szerzőket figyelmezteti tévedéseikre; jó hazafi, ki ingyen nyomtatja ki a magyar ábcz-ét, mert azt akarja, hogy a paraszt is tanuljon meg olvasni; a ki lelkesen izgat a latintól hátraszorított nemzeti nyelv érdekében; a ki élénken érzi nemzete minden téren való elmaradását s figyelmezteti rá honfitársait; a ki maga költségén, maga által öntött betűkkel, maga nyomtatja ki „aranyos“ bibliáját, hogy azt oly olcsóvá tegye nálunk, mint a milyen volt az angoloknál; ügyes és szakképzett betűmetsző, betűöntő és könyvnyomtató, a ki föltűnt Amsterdam világhírű könyvnyomtatói között is „szemnek kedves“ betűivel, sőt egy hollandi egyetemi tanár szerint minden belgát felülmúlt a betűöntésben és metszésben; kinek művészi munkájáért vetekedett Angol-, Svéd-, Lengyel- és Németország, Toscana nagyhercege és a római pápa; a ki örmény és georgiai betűivel a magyar nevet messze keleten is ismeretessé tette, úgy, hogy a kiket Amsterdam könyvnyomtatói hírneve édesgetett magához Ázsiából, a magyar név dicsőségét vitték onnan vissza hazájukba.

Egy régi író őt „Erdély fénixének“ nevezte el s a monda fénixmadarával hasonlította össze, mely tűzben emészti el magát s hamvaiból ötszáz év múlva új életre támad: valóban, a magyar nyomdászat történetében ilyen eszményszerű jelenség volt; megjelenése a magyar nyomdászat újjászületését jelentette s ő is tűzben, a folytonos munka tűzében emésztődött el...

Ott nyugszik a kolozsvári temetőben, a balra vezető mellékút közepe tájától mintegy 30—40 lépést egyenes irányban fölfelé haladva, egy elszűlyedt, koporsó-alakú sírkő alatt.

1702. márczius 20-án horult rá a sírkő, tehát két év hijján két évszázad viharzott el felette. Ki tudja, megéri-e még rendeltetése helyén azt a két évet, mely a két évszázadból hiányzik? Nem jut-e eszébe addig egy kérges-szívű temetőcsósznek, hogy félrelökje?...

Lehet, hogy eszébe jut; de az is lehet, hogy nagymesterünk születésének 500 éves fordulóján eszébe jut a magyar nyomdászoknak, hogy azt a korhadt sírkövet, mely a magyar nyomdászat

* Dr. Dézsi Lajos: Tótfalusi Kis Miklós életrajza. Megj. a Magyar Történeti Életrajzokban. Franklin-Társulat nyomdája. 1888.

dicsőségének egy nagy tényezőjét, Tótfalusi Kis Miklós hamvait takarja, hozzá méltó piederstálra emelje.

Nem lesz nehéz munka; a nagyja már el van végezve. Készen van a rekonstrukció terve, a költségvetés és megvan a költségek egy nagy része is; csak mintegy 250 korona hiányzik még.*

Gondolkozzunk rajta, vajjon áldozhatnánk-e méltóbban az emlékezet oltárán e nevezetes évfordulón, mint azzal, ha összeadjuk e csekély összeget?

Debreczen. 1900. június hó.

Ruzicska Gyula.

1873-ban megünnepeltük a nyomdászat Magyarországra való behozatalának négyszázéves hazafias évfordulóját, 1900-ban pedig megünnepeljük Gutenberg születésének ötszázéves nemzetközi évfordulóját. Az 1873-iki szereplők áhitattal pöngettek olyan hírokat, a melyeket a mostani szereplők egy része annyira szeretne feszíteni, hogy elpattanjanak. No de ennek daczára mégis csak mind a két ünnep kollegiális ünnep, mert a hazafiaskodás és nemzetközieskedés mellett a főczél a szak és kollegiális együttérzés fejlesztése... A mint megnyilvánult ez 1873-ban, úgy nyilvánul meg most, 1900-ban is.

Zaka Lajos.

GUTENBERG SZELLEMEHEZ.

Mester! Nagy elméd csalta ki a betűk szétzedhetését, és mi törpe epigonok vesződnék annak összeszedésével. És mily ritkán sikerül az nekünk jól.

Gyoma. 1900. június.

Kner Izidor.

Nagy embereket akkor tisztelünk igazán, ha törekszünk hozzájuk méltók lenni. Gutenberget, Mainz városának halhatatlan fiát, is csak akkor tiszteljük igazán, ha igyekezetünket arra irányítjuk, hogy találmányában a legnagyobb fokú tökéletességet érzük el. „Szakmabeli képzettség!“ legyen tehát jelszavunk, mert ez jobb díjazást s így gondtalanabb életet hoz magával.

Lipp Károly.

* A Szakkör már régen összegyűjtötte volna ezt az összeget; de nem akarta az erdélyiek (?) érzékenységét bántani, a kik a pillanat hevében engesztelődni akartak a «vasműves» sírja felett. Szerk.

ÜNNEPELJÜNK!

Csak nagysokára a világ teremtése után — nem úgy, mint a biblia tanít bennünket — vált igazában testté Isten igéje: „Legyen világosság!” 1400-ban, Gutenberg születésekor — lőn világosság. Mert mit ért addig Isten kéklő szép ege, a nap melegítő sugaraival, a hold és ragyogó csillagok, a természet szépségei és csodái, a míg az elme sötét volt és a szellemnek nem volt tápláléka; míg a *betűk* nem értették meg az emberiséggel, hogy mi a világ fogalma, míg nem tanították a kéklő szép eget bámulni, a nap fényességét és melegítő sugarait becsülni, a hold fénye és a csillagok ragyogása mellett ábrándozni, a természet szépségeit csodálni. Mit ért addig a világ, míg a *betűk* nem ébresztettek bennünket arra a tudatra, hogy van tudomány; csak tanulni kell, majd lesz ő az eszköz hozzá; van jog, van igazság: csak küzdeni kell érte, szívesen szegődik mint hivatott segítőtárs mellénk annak kiküzdésére. És a betű nem hivatkozott hiába ebben sem: tanított bennünket, sok bilincset oldott, sok börtönajtót feszített: szabaddá téve az ártatlanokat és utat nyitva az Igazságnak — öntudatra ébresztve az emberiséget.

És ezt mind Gutenberg nagymesterünknek köszönhetjük, — az ő elméje, melyet kell hogy egész életén át a glória övezte légyen, szülte a találmányok találmányát: a *nyomdászatot*, áldást és fényt szórva vele az emberiségre, a multra, a jelenre és a jövőre a végső végtelenségig.

Ünnepeljük tehát szent kegyelettel a nagy mester emlékét; ünnepeljük különösen mi nyomdászok egész szívvel, egész lélekkel, ünnepeljünk büszkeséggel, mert ez atyamesterünk ünnepe és mert méltóbbat, ritkébbat még nem űlt a világ.

De az idealizmust kövesse immár a realizmus: törekedjünk azzal is Gutenbergnek méltó fiává lenni, hogy találmányát fáradhatatlan buzgalommal fejlesszük, a mit *nálunk* — nem akarók ez ünnepi hangulatban egyebet mondani — *hangsúlyozni kell*. Igaz ugyan, a mit oly sokszor hallunk, hogy manapság csak a létért való küzdelemre jut idő, de az nem igaz, hogy e mellett egy kis ambícióval nem lehet a mesteriségünket megtanulni. És ha erre törekedni fogunk, akkor a nyomdászat nemcsak *jobb* keresetforrás lesz, hanem kiapadhatlan forrás az eszmék gazdagítására, az izlés nemesítésére és a mi ezzel jár: a művelődés fokozására, — így képzelte ezt alkalmasint az is, a kinek emlékét most ünnepeljük: Gutenberg János.

Heller Ignác.

A nyomdászatban az átöröklés törvénye Gutenberg óta nem a munkában, hanem a mester sorsában egyformán osztozkodó munkásság társadalmi életében nyilvánul.

Káldor Lajos.

KIÉ A DICSÓSÉG?

Egyszer, valamikor hajdanában, a magyar könyvnyomtatók régi jó világában, tudományos könyvbúvárok és ősz-szakállú tudósok összeülének és a fölött a kérdés fölött vetekedének, tanácskoznak, hogy ennek a vén Európának milyen nevű városában jelent meg az első könyvnyomtatásban?

Azt a kérdést is felvetette, erősen feszegette olyik jámborképzű felszólaló, hogy hát tulajdonképpen ki is volt az első könyvnyomtató?

Történt vala pedig ez a dolog Buda várában, Mária Terézia magyar királynő korában.

Könyvbúváraink, tudósaink soká vitatkoznak, de eredményre, arra sokáig nem jutának.

Végre egy tudós, *Denis*, a ki pap vala, legutoljára felszólala: „Zell Ulrik, Köln város első könyvnyomtatójának könyvében, mely megjelent Urunk 1469-ik esztendejében, világosan meg vagyon írva, hogy az első nagybetűs latin Biblia, sem Harlem városában, sem Strassburg városában, hanem Maintz városában, Gutenberg János feltaláló és első könyvnyomtató nyomásában, 1450-ben került ki a prés alól. Így hát sem Coster, sem Fust János, hanem Gutenberg János volt a világosságot terjesztő könyvnyomtatás halhatatlan feltalálójája és az első szent könyvnek a nyomtatója... Gutenberg Jánost illeti a dicsőség!

Az ő neve áldassék!

Az ő neve magasztaltassék!

Az ő neve dicsérettessék most és mindörökön örökké!

— Amen! — volt az egyhangú válasz s ezzel vége szakadt a vitának, a tudósok pedig szép csendben eloszlának.

Leitner Pál.

Ha Gutenberg nem találja föl a könyvnyomtatást, milyen tudáshiány, milyen sötétség lenne még most is! Azért terjesztője a közművelődésnek, a civilizációnak minden nyomtató-műhely. Terjesszük tehát tovább is az apró ólombetűkkel a világosságot, mert így szegődünk a föl-világosodottság szolgálatába mi nyomdászok.

Gelléri Mihály.

GUTENBERG JÁNOS!

Élted — oh mester — a küzdelmek és előítéletek elleni harez végtelen láncolata volt!

Születélt anyagiakban szegényen; éltél ismét csak szegényen, de eszmékben gazdagon; meghaltál ugyan-csak szegényen! Ez a lángész életsora rendszerint!

De meghódítottad a világot! Nevednek fénye ma is — ötszáz év után — beragyogja a világot. Találmányod az egész emberiségnek üdvére, javára vált!

Gyoma, 1900. június hó.

Augenfeld M. Miksa.

MULT, JELEN ÉS JÖVŐ.

Ha a nyomdászat tüneményes pályafutásáról elgondolkozunk, önkéntelenül eszünkbe jut egy régi, de tartalmas közmondás: „Minden nagy találmánynak fia az idő“. Gutenberg és a — szedőgép! Ötödfél évszázad haladása, törekvése és eredménye esik e két fogalom közé. A középkor műveltsége és a jelen század civilizációja, olyan éles különbség, mint a halvány mécs világa és az elektromos reflektor vakító fénye. A középkorban, midőn még csak az irott pergamentek voltak jóformán a gondolatok, az eszmék közvetítői, elképzelhetjük mennyire korlátolt, szűk látókörrel birt az emberiség legnagyobb százaléka. A tudomány, nem lévén meg a szükséges eszközei hozzá, nem válhatott közkincesé; a művészetet nem terjeszthették s a nevelés megcsontosodott régi elvek szerint küzködött.

A formavágók és fatáblanyomók feltűnésével haladást látunk, mert ugyanazt az írást vagy rajzot sokszorosíthatták. Elképzelhetjük milyen nehézkes és kezdetleges volt ez az első törekvés, óriási áldozatok kellettek volna egy könyv sokszorosításához. 1400-ban feltűnik Gutenberg. Zseniális esze nem elégszik meg az időtrábló és tökéletlen sokszorosítással, mely nagyobb felülettel képes csak dolgozni, hanem az írás elemeiből, a betűből indul ki s megszületik az első, betűkből összeállított könyv — a biblia! Azután az ércz, azaz az öntvény hódít tért magának s rohamos léptekkel halad a tökéletesedés felé.

Gutenberg után, a mint az eszmék nagyobb elterjedést nyernek, látjuk az óriási eredményt, mit a nyomdászat előidézett. Új politikai, vallási és irodalmi áramlatok, mintegy varázsszóra törnek elő a középkor homályából s a XVII. században nagyobb és tisztább látóköre van az emberiségnek. A humanizmus legyőzi a barbarizmust, s az ember jogai mind jobban érvényesülnek. Megállás és pihenés nincs a természetben. Minden téren a gyors haladással lépést kell tartania a nyomdászatnak is s a mult század utolsó harmadában óriási eredményt ért el a nyomdászat, midőn König Frigyes feltalálta a gyorsaját; a jelen század pedig létrehozta a rotációs gépet és a szedőgépet.

A jövő még nagy feladatokat rejt méhében, a nyomdászat is mindig tökéletesedni fog s vajha mindenkor az emberiség boldogulásának, nemes, emberbaráti törekvéseinek évszázadokon át igazi tolmácsolója lenne!

Nádor Lajos.

Mint a napnak ereje a barázdákba szórt vetőmagot, akként kelti életre a könyvnyomtató sajtója a sorokba állított betűkben foglalt magasztos eszméket, fenkölt gondolatokat; méltán övezi érte örök dicsőség Gutenbergnek, az emberiség egyik legnagyobb jötevőjének emlékezetét.

Major István.

Watt, a greenocki kovács, érczkanzánba szorítá a szélvész rettentő erejét és gyorsaságát s szárnyat adva a keréknek, közeli összeköttetést létesített távoli országokkal.

Gutenberg, a mainzi aranyműves, érczbe formálta az írást, szárnyat adott az ólom betűk milliárdjainak, kis ólom katonáival szétverte a középkori tudatlanság bárgyu hadseregét, összeköttetést hozott létre az emberiség és a tudomány között s a tudás népszerűsítésével elterjeszté a törekvés, haladás és művelődés magvait. Vajjon ki volt nagyobb?

Novitzky N. László.

GUTENBERG SZELLEMÉHEZ.

Ötszáz év mult a semmiségbe, lángész, hogy megtörted a sötétséget és örök világosságot alkottál.

Szerény fa-sajtódat rémes zörgésű vas-óriások váltották fel, a gyenge és tökéletlen fa-lemezeket és egyszerű betűket millió fajtája az érczbe öntött betűalakoknak. Fénypontján áll eszméd kivitele. Megvan az *előrehaladás*.

Igen, de mi lett tudós papjaidból, a szedő-legényekből, a művészekből? Jer el, nézz szét s könyveket hullatsz, látva, hogy e téren mily nagy a *hanyatlás*.

Haraszti József.

Ugyan miben maradt volna a reformáció, a Lutherék meg Kálvinék világrengető szereplése, ha Gutenberg mondjuk száz évvel később születik? Hogyan ismertették volna meg a nagy-észű reformátorok tanaikat a szegényebb pap-sággal meg a néppel?

Talán az ő életük is nyomtalanul tünt volna le!

Noták László.

A mikor a Föld művelt népei hálás kegyelettel Gutenberg János születésének félezredéves fordulóját ünneplik, akkor mi magyar tipografusok dicséretes cselekedetet teljesítünk, ha atyamesterünk nagy szel-leme előtt leborulva, igaz hódolatunk és szeretetünk jeléül az elismerés pálmáját nyújtjuk feléje.

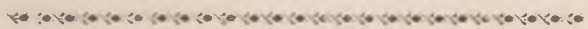
Gutenberg, legyen áldott emlékezeted! Örökbecsű találmányoddal nagyobb szolgálatot tettél az emberiségnek, mint akárhány világtörténelmi alak. Oh mily kicsinyes és mulandó alkotásoknak bizonyultak a Föld hatalmasainak az évezredek folyamán véghezvitt nagy hódításai és hőstettei a Te rettenthetetlen „ólom-katonáid“ missziójával szemben; a kik, ha a világosság és az igazság szolgálatában állanak, esodás dolgokat művelnek és mintegy hivatva vannak avagy lesznek az emberiséget újra megváltani.

Legyen világosság!

Schwind Béla.

„Az örök világosság fényeskedjék neki“, mondjuk az elköltözöttekre óhajtó módban. Ez a mondás pozitív alakban illik Gutenberg apánkra, mert úgy a multban, mint a jelenben és az idők végezetéig az örök világosság fényeskedik az ő halhatatlan szellemének.

Tanay József.

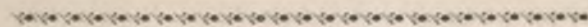
Minő hatalmas fellendülésnek örvend a nyomdászat, kivált a gép-technika terén. Mi szedők úgy vagyunk a lefolyt ötödfélszáz évvel, mint az egyszeri mágnás-ivadék, kinek nem volt egyebe, mint őseinek emléke. Óhajtandó lenne, hogy utódaink ne csak az emlékeket tolják előtérbe, hanem emeljék a nyomdászat tekintélyét oly fokra, hogy majd büszkén vallhassák magukat Gutenberg követőinek és utódainak.

Radnai Mihály.

Vallás tekintetében az emberiség nem ért egyet. Jóformán ahány nemzet, annyiféle a hite. A kínai kuli Confutiust imádja és vallja a világ fentartójának, a hindu Buddhára esküszik, a zsidónak Mózes adta vallását, a kereszténység Krisztust követi és vallja Isten fiának, a mohamedán pedig mindhaláláig azt hiszi, hogy egy az Isten és Mahomed az ő prófétája. Van azonban dolog, melyben minden nemzetek és hitfelekezetek egyetértenek, melyben mindnyájan egyek vagyunk, és ez az, hogy Gutenberg találmányával sokkal többet tett a felvilágosodás, a műveltség, tudomány és szabadság elterjesztésében és általánosításában, mint a Gutenberg előtt élt összes hitalapítók és apostolok együttvéve. Gutenberg nélkül nincs világosság.

Rencsisovszky Ferencz.

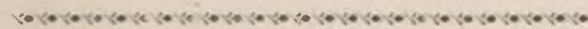

JELSZÓ.

Az a fény, mely Gutenberg emlékét beragyogja, az a hála, melylyel az emberiség tartozik neki, kiapadhatatlan kell hogy legyen... Az ő találmánya az a nap, mely melengető sugaraival a zsenge gyermek elméjét erősíti s neveli azokat a szellemóriásokat, kik halhatatlanokká lettek.

Gutenberg János neve jelszó: Közművelődés!

Káhn Sándor.

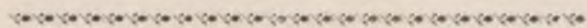

Mi nyomdászok, a sajtó munkásai, kik Gutenberg művészetét napról-napra gyarapítjuk, számottevő tényezővé csak akkor válunk, ha valamennyien megértjük e jelszót: „Műveltséggel — szabadságra!“

Stalla Márton.

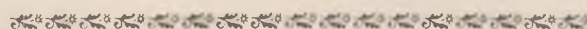
„Legyen világosság!“ Ötödfélszáz éve, hogy ősapánk e korszakalkotó mondása testet öltve: későbbben bejárta az egész világot, hogy hódító körútján az emberiség lelkét erőssé és fogékonyrá tegye a magasabb czélok eléréséhez. És hogy ez ige teljesült is — bizonyítja a jelen század művelődése, mely közvetve a könyvnyomtatás által érte el azt a magaslatot, melyen ez ige nek dicsfényénél egy ötödfélszázéves mult szép emlékei tükröződnek vissza; hirdetve Gutenberg művészetének nagy és dicső voltát.

Bulkovszky Bertalan.

Szerény kis nemzet vagyunk mi magyarok. S bár a könyvnyomdászat terén nem tudunk vezérszerephez jutni a külföld nagy nemzetével szemben, mégis a legutóbbi két évtizedben annyira haladtunk, hogy nem kell a régi kulturával bíró országok előtt restelkednünk munkáink produktumaival. Sőt itt-ott már feltűnnek olyan munkáink is, a melyekkel versenyre kelhetnénk. S most, midőn lerőjjük hálánkat halhatatlan Mesterünk iránt, minden magyar nyomdász szívében fel kellene támadnia annak a váagnak, annak az óhajnak, vajha mindenekelőtt *magyarrá* tudnók tenni iparunk termékeit, hogy azok magukon viseljék a *magyar nemzeti jelleget*, s nem ama zavaros kozmopolitizmust, mely majd minden munkánkon visszatükröződik.

Glück Béla.

GONDOLATOK.

Ugyan mi lenne ma Róma, ha első lakójaként Gutenberg telepedik ott le az ő sajtójával?

Ma azt tartják: az írás is, a nyomdászat is *mesterség*; de hát hol van akkor a tudomány, a művészet?... A gondolatban, mely mind a kettőnek szülőanyja.

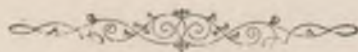
Azt mondják: a betű öl; pedig de sok ember életét mentette már meg a könyv még a — háborúban is.

Sok író szíve vérével írja könyvét; keverjétek hozzá a nyomdász izzadság-cseppjeit és — olvassatok.

Csak akkor kezdődött igazán a rabszolgaság, mikor a sajtóra az első bilineset kovácsolták.

Sok nyomdász *csak* munkaközben tanul, olyik még akkor sem.

Janovits Ferencz.

Gutenberg egy állítólagos nyomdaterméke.

Már a *Magyar Nyomdászok Évkönyve* jelen évi folyamában (a 17. oldalon) rövidesen megemlékeztem egy 1896. évben napfényre került Gutenberg idejebeli ősnyomtatványról, mely a német tudósvilág figyelmét is annyira fölkelte, hogy azzal a Münchenben élő *Hupp Ottó* jóhirű festőművész és heraldikus is foglalkozott és tanulmányozásának eredményét egy több hasonmással kísért monografiában adta át a nyilvánosságnak.*

Jelenleg, nagymesterünk születésének ötszázados örömnépe alkalmával, elég aktuálisnak tartom Hupp érdekes észleleteinek közelebbi ismertetését, melyek élénk világot vetnek a könyvnyomtatás csecsemőkorában a sajtótermékek előállítását körül kifejtett ügyes-bajos tevékenység tekintetében.

Kutatásai nyomán Hupp a felszínre került *Missalét*, az első dátummal ellátott könyvet, a Fust-Schöffer-féle 1457. évben megjelent *Psalteriumot* megelőzőtnek jelenti ki, tehát ama könyvek sorába helyezi, melyek legelőször lettek mozgatható betűkkel előállítva.

Az ősnyomtatvány 306 × 218 milliméter terjedelmű folio-alak; minden oldal 18, egész szélességű sort számlál. Az eredetileg 192 lapból állott könyvből jelenleg csak 176 lap van még meg, úgy, hogy 16 lap veszendőbe ment, köztük éppen a befejező lapok, úgy, hogy sem a nyomdász nevét, sem a nyomtatás helyét és évét nem lehet megtudni, föltéve, hogy ha ez adatok egyáltalán ki voltak téve. A nyomtatás vörös és fekete festékkel történt; azonkívül számos kézzel festett vörös és kék színű inicziáléval van a könyv tarkítva. A betűk ugyanazonosok az 1457-ki *Psalteriuméival*, bár a *Missale* betűinek öntése nem mondható oly sikerültnek; úgy látszik, mintha a *Missale* betűi lágyabb ólomanyagból lettek volna előállítva, míg a *Psalterium* betűanyagát már jobb összetételű fémkeverékből öntötték. Mint a többi valamennyi legelső nyomdaterméknél, e

könyvben sem található oldalszámozás, ivjelzés és őrszavak alkalmazása, ellenben láthatók azon kézzel történt ivjelzésnek nyomai. Betűhibák igen gyakran fordulnak elő, azonkívül számos helyen nehezen olvasható rövidítések. A nyomás csak kevés helyen mondható megfelelőnek, azaz szép feketének és mégis tisztának; e fogyatékosságon segítendő, a nyomdász helylyel-közzel túlságosan bekente a betűket festékkel, annyira, hogy azok képe alig látható és az olaj a papiroson ily helyeken sárgásbarna foltokat okozott.

Felette érdekesek Hupp megfigyelései a kérdésben levő ősnyomtatványon tett utánjavítások körül. Az első időkben származó inkunábulumoknál ugyanis akárhányszor előfordul, hogy a nyomás hiányosságát helyenkint kézzel pótolták.

**Sequitur regilla huius libri,
cōtinēs in se officia scripta
In festo natiuitatis dōmī. In
primo gallicantu. Offitium
In summo mane offitium.**

A szóban forgó *Missale*ban az ilyformán javított részek nem szórványosan fordulnak elő, hanem majd végig az egész könyvön keresztül; oldalról oldalra, majdnem sorról sorra lehet ily, tintával eszközölt javításokat észrevenni. A hol a tinta megtartotta fekete színét, ott az ily korrekturát csak a gyakorlott szem látja üveg nélkül, sok helyen azonban megfakult a tinta, barnára változott és így könnyen kivehető. Helyesen jegyzi meg Hupp erre nézve, hogy ily sok időt igénybe vevő babra munka csak egy kezdő nyomdásztól tellett ki, ki az őt magát sem kielégítő nyomtatási kísérletét, jobb segédeszközök hiányában, ily módon próbálta tökéletesíteni. Ezek a pótlások ellentétbe helyezik a *Missalét* a *Psalteriummal*, mely utóbbi kolofonjában világosan ki van mondva, hogy azt minden kézírás kizárásával állították elő.

A könyv vörös nyomása, mely szemmel láthatólag kétféle módon történt, szintén tanúságot

* Ein *Missale speciale*. Vorläufer des *Psalteriums* von 1457. Von Otto Hupp. München, 1898.

tesz a nyomó próbálgatásáról és kísérletezéséről. Sok helyen a vörös sorok vagy görbén állanak, vagy pedig belenyúlnak a feketékbe, e szerint tehát e helyeken a fekete és a vörös nyomás külön-külön történt, míg ellenben más helyeken a vörös nyomás oly kifogástalanul illeszkedik a feketéhez, a mint az csak a két színnek egyszerre eszközölt nyomásánál lehetséges.

Legbiztosabban azonban a felhasznált betűk tanuskodnak a Missalenak a Psalteriummal szemben előbb történt nyomása mellett. A Psalterium betűi ugyanis nem fordulnak mind a Missaleban elő; sőt egy, a Psalteriumban gyakran használt versus-jel a Missaleban csak kézírásilag fordul elő, bár itt is többször használják.

A Missale betűanyagának számszerinti szegényesebb voltából Hupp arra a következtetésre jut, hogy e könyvnek nemcsak nyomása történt *otthonkint*, hanem szedése is, azaz hogy miután egy-egy oldalt kiszedtek és kinyomtattak, elosztották annak szedését és felhasználták ennek anyagát a következő oldalak előállítására. A Psalteriumnál ellenben minden valószínűség szerint egyszerre több kolumna került a sajtóba, a mi által a munka gyorsabban haladt, de nagyobb betűkészletet is tett szükségessé. E körülmény újra bizonyítja a Missale nyomdászának technikai tökéletlenségét és fogyatékos segédeszközzeit.

Mindezek után eléggé igazoltnak látszik az az állítás, hogy a szóban levő *Missale speciale* a két dátum nélkül megjelent biblia mellett, harmadik, szédszedhető betűkkel nyomtatott nagyobb terjedelmű könyvünknek tekinthető és nagyon valószínű, hogy a Missale úgy a 36-soros, mint a 42-soros biblia *előtt* lett előállítva.

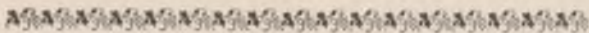
Mert mielőtt a nyomdász oly tökéletes munkákhoz, mint milyenek a nevezett bibliák, foghatott, okvetlenül sokszoros és hosszan tartó kísérletekre volt szükség, a könyvnyomtatás művelete tehát már több év óta volt gyakorlatban. Csupán csak üres szavakra Fust, a rideg üzleti ember, Gutenbergnek nem adott volna az akkori idők viszonyaihoz képest oly nagy pénzösszegeket; Fustnak mindenesetre már látni kellett kész nyomdatermékeket, hogy fogalmat alkothatott magának az új találmány rendkívüli fontosságáról és fényes jövőjéről. Ezekről a tényleg létezett első nyomtatási kísérletekről ma nem birunk egy példánnyal sem. Legtöbbje kétségkívül elpusztult Mainz városának 1462-ben történt elhamvasztásakor. A *Missale speciale* pedig

eme kísérleti munkák egyik maradványa, e szerint egyike a legöregebbeknek a betűkkel nyomtatott könyvek közül.

A bemutatott ábra a *Missale speciale* kezdőoldalának öt első sorát adja vissza. Az első két sor az eredetiben vörös festéssel van nyomtatva.

Jelenleg ez a valóban érdekes könyv egy müncheni könyvkereskedő birtokát képezi, ki azonban oly magas árt követel érte, hogy eddig még nem akadt vevője.

FIRTINGER KÁROLY.

Gutenberg-ünnepségek.

A Mainzban e hó 23—26-án végbemenő nagy emlékünnepségek mindenfelé nagy viszhangot keltenek.

Budapesten is az összes szaktárskörök közösen fogják megülni 24-én a ritka kulturális ünnepet. Bár hivatalos programot lapunk zártáig nem kaptunk, mégis az előkészületek után itélve, reméljük, hogy az örömmünnepség fényes lefolyású lesz. Dél előtt a fővárosi Vigadóban nagyszabású matinét rendeznek, melyen több szónok különböző szempontból fogja méltatni az idei János-ünnep nagy jelentőségét, délután pedig kedélyes nyári mulatságot tartanak a kőbányai régi sörházban, katonazene és tánc mellett.

A rendező-bizottság díszes kiállítású *Gutenberg-album* kiadásáról is gondoskodott, melynek szerkesztését *Novitzky N. László* szaktársra bízta. A három ívre terjedő és húsznál több illusztrációval ékesített albumot 40 fillérért árúsitják. Ezenkívül alkalmi képes levelezőlapot is ad ki a bizottság.

A fővárosi főnökegyesület három tagból álló küldöttséggel fogja magát Mainzban az ünnepélyen képviseltetni. A küldöttség *Emich Gusztáv, Hirsch Lipót* és *Zilahi Simon* urakból áll, kik egy díszes kiállítású hódoló feliratot fognak Mainz városa főpolgármesterének átnyújtani.

A vidéken mint első a *kassai* szaktársak ülték meg piros pünkösdi első napján a jubileumot szép sikerrel és nagyszámú közönség jelenlétében. Kiadtak a kassaiak egy igen becses tartalommal bíró emléklapot is, melyben Kassa városa — lehet mondani — valamennyi kapacitása irt szép és kedves emléksorokat.

Másnap, pünkösdi-hétfőn, a szomszédos *Eperjesen* ünnepeltek szaktársaink, szintén az intelligenciának nagy részvétele mellett. Azt hisszük, hogy még jobban sikerült volna az eperjesi ünnep, ha nem nyomban a kassai után rendezik azt. Nyolcz napi szünet mindkét ünnep előnyére vált volna.

Ugyancsak pünkösdvasárnap *Nagy-Kanisán* is nagy fénynyel ment végbe az ötszázados emlékünnep. Említésre méltó *Weisz L. és A.* nyomdatulajdonosok eljárása, kik a valóban díszesen kiállított meghívókat díjtalanul szolgáltatatták és az ünnepségen egész családjukkal résztvettek, sőt a jókedv élnékitésére még egy hordó sört is megcsapolattak.

A *marosvásárhelyi* szaktársak f. hó 17-én rendezik betűszedő-versenyyel egybekötött ünnepségüket.

Különös fénynyel ülik meg az örömmünnepet még *Pozsonyban, Temesvárott*, utóbbi helyen nyomtatványkiállítással összekapcsolva; azonkívül lesznek ünnepségek *Szolnokon, Kolozsvártn, Győrött, Nagy-Becskereken* és más helyeken.

Valamennyi ünnep közt külföldön természetesen a *mainzi* vonja magára a közfigyelmet. Erre nézve a következőket jelentik: A város már megkezdte csinosságát. A házakat festik, a kutak szobraiát mossák, az aszfaltot és a közüti vasut

A. NUMRICH & CO. BETŰÖNTÖDÉJE, LIPCSE.

ROMANA ARTISTICA. (Garmond.)

. Jön a nagy ünnep, midőn a mult és jelen képét iparkodunk minél hübb színekben a szemlélő elé tárni: Ime, e fegyvereknél szerzték és védelmezték meg a régiek e hont és ilyenekkel — gyalu, kalapács, fűrész, ekevas stb. — akarják megtartani azt az utódok.

Ott lesz az eszmék terjesztője, a könyvnyomtató sajtója is, régi és újabb termékeivel; abból az időből, mikor még elszigetelten, a fölvilágosodásnak mintegy világító tornyaiként működtek a sajtók, egész napjainkig, mikor annak termékei mindenkire nézve életszükségletté váltak.

S ha visszatekintünk a multba, láthatjuk, hogy a milyen viszontagságos volt maga a nemzet élete, olyan volt a könyvnyomtatásé is hazánkban.

Megelőzve nagyobb nemzeteket, otthonra talál a könyvnyomtatás a fényes budai udvarnál, hogy csakhamar nyomtalanul eltűnve, majdnem egy félszázad mulva nyerjen csak folytatást egy vasmegyei kis községben. De hát, maga a kor olyan volt már ekkor, hogy fölismerve a sajtó hatalmas közvetítő erejét, törekvéseiben nem nélkülözhetette többé annak segélyét. A vallásújításban mily fontos szerepet játszott, elmondták már előttem többen, ékeesebb szavakkal, erősebb logikával; a tény a maga valóságában ugyanaz marad, hogy a mit a szónoklat ereje élesztett, az a szikra, a meggyőző olvasmány melegénél élő hitté alakult.

És a mint Heltai, Honterus Erdélyben, a debreczeni könyvnyomtatók a magyarországi részen buzgón és eredménynyel szolgálták a mindinkább terjedő protestantizmus ügyét; úgy a nemsokára beállott visszahatás idejében a nagyszombati katolikus sajtó is csakhamar nagy tevékenységet fejtett ki a régi hit érdekében.

Igy folyt a tevékenység mindkét részről, hosszú időközön keresztül, meg-megújuló erővel s ha szemlét tartunk a magyar könyvnyomtatás első századaiban készült munkák fölött, túlnyomólag vallásos tartalmuk vagy irányuk híven jellemzi e korszak gondolatmenetét. Közbe-közbe

síneit javítják, a kirakatokban megjelent Gutenbergnek bronzból, gipszből, sőt — ezukorból való szobra. Nagy előkészületeket tesznek a történelmi díszmenetre; minden este próbát tart valamely csoport. A menet úgyszólván naponta kiterjeszkedik, annyi újabb jelentkezés történik. Nagyon érdekes lesz a mainzi könyvnyomtatók két kocsija; az egyik a modern gyorsajátót, a galvanoplasztikát és a stereotípiát fogja bemutatni jelképesen, a másik, mely a menet egyik főnyomója lesz, a világosságnak és a kémianak a könyvnyomtatásra való hatását fogja ábrázolni. Hatalmas és fölséges csoport lesz az, mely a XVI. századbeli Augsburgot és Hanza-városokat fogja jelképezni, a mint a könyvek világkereskedelmét közvetítik. Ezenkívül igen sok csoport és díszkocsi lesz, melyek a könyvnyomtatás történetének egyes érdekes korszakát fogják bemutatni. Vita tárgya volt az a Mainzra nézve kényes kérdés, mi módon ábrázolják a reformáció korát; sokan ellene voltak annak, hogy Luther-kocsi is legyen a menetben, de végül győzött a lutheránus párt és a reformációnak több, a könyvnyomtatásra nevezetes hatást tevő alakján kívül egy díszkocsin Luther Márton szobra lesz elhelyezve. A Gutenberg-ünnep idején lesz Mainzban a német újságírók és írók hetedik általános kongresszusa is.

Máskülönbén a német nyomdászvilág első városa, *Lipese*, már akcióba lépett a könyvnyomtató-csarnok ünnepi felavatásával. A német szaklapokban ez ünnepről a következő részleteket olvassuk:

Május hó 12-én ment végbe *Lipeseben* a német könyvnyomtató-ipartestület házának ünnepies felavatása. Az új épület a már hosszú évek óta fennálló könyvkereskedő-testületi háznak kiegészítő részét képezi és pazar kiállításával méltó otthona a lipesei könyvnyomdászatnak. A felavatással átadták az épületben levő Gutenberg-csarnokot is a nyilvánosságnak, valamint *Gutenberg* szobrát és *Senefelder Alajos* s *König Frigyes* mellszobrát. Az ünnepies aktuson a német császár Posadowsky gróffal, a szász király dr. Ehrensteinnel és a szász nagyhercege Pawel-Rammingen miniszterrel képviseltette magát. Az üdvözlő beszédek után a német császár küldötte kifejezte a rendező-bizottságnak a császár szerencsekívánatait és átadta uralkodója márvány-mellszobrát, hosszabb beszédben magasztalta Gutenberget és hangoztatta Lipese város történeti és kulturális jelentőségét.

Kapcsolatban ez ünnepséggel a szász belügyminiszter elrendelte, hogy a Lipeseben fennálló művészakadémia és műipariszkola ezentúl a *Königliche Akademie für Graphische Künste und Buchgewerbe* (Grafikai művészetek és könyvipari akadémiá) ezímet viseljen. Szakkörökben azt hiszik, hogy ez a névváltoztatás magával fogja hozni az akadémiának az újonnan megnyílt könyvnyomtatóipari házzal való szorosabb együttműködését.

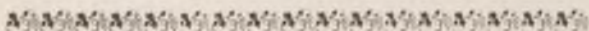
A lipesei könyvnyomdatulajdonosok különben még külön Gutenberg-ünnepséget rendeztek e hó 17-én, míg az ottani segédek 23-án és 24-én tartják azt, mely utóbbi napon *Sohn* tanár fogja az ünnepi beszédet mondani. Az idei János-ünnepséget Németország sok más helyén is különös pompával fogják megülni, de azért — mint egy lipesei szaklaphal olvassuk — általános, az egész nagy német nemzet széles néprétegeit átható ünneplésről szó sem lehet.

Nagy panasz van a mainzi jubilaris ünnepet rendező bizottságra a miatt is, hogy mindaddig (június közepéig) nem gondoskodott kedvezményes vasuti jegyekről a különféle németthoni vasutigazgatóságoknál, hogy a kevésbbé tehető nyomdászág is részt vehetne a mainzi ünnepségeken.

Nyomatvány-kiállításokat is rendeznek több helyen. Így egyebek közt *Beesben* június hó 29., 30. és július hó 1-én; továbbá *Brünnenben*, *Münchenben* és *Goltenburgban*.

Egy különös spezialitását képezik a jubilaris ünnepsé-

geknek az ez alkalomra megjelenő képes levelezőlapok. Ilyent ad ki hivatalos jelleggel a mainzi rendező-bizottság. Több műintézet egész sorozatát bocsátja ki az ilyen kártyáknak. Más műintézetek viszont új kiadású Gutenberg-arezképekkel lépnek a nyilvánosság elé.

CSARNOK.

Linotype ő felsége.

— Interview. —

Millerand, a francia kereskedelmi miniszter, 1900. április 14-én, a párisi világkiállítás megnyitása alkalmából, az összes gépeket a felség ezímmel ruházta fel. Ezt az új címadományozást az egész világ Hozsannával fogadta s ezzel elismertük azt, hogy a gép legyőzte az — emberi erő.

Egyik régi jó barátom, a ki valamikor lakótársa volt *Gále Ottónak* és sok potyajegyet kap *Feld Mátyástól*, az első budapesti nyári bohózatírótól, erre ezt a nem éppen „legrosszabb” szójátékot mondta:

— Mille-rand! (Ezer ráma) és kartács! Eddig a felségeket tartották gépeknek, most pedig a gépeket nevezik felségeknek.

A francia kereskedelmi miniszter frázisa és barátom szójátéka a régen szunnyadó zsunalisztát ébresztette fel bennem és nem nyugodtam addig, míg audienciát nem nyertem egyik legújabb uralkodónkhoz: *Linotype* ő felségéhez.

Mint annyi sok más hivatatlan, én is a „hirlapíró” bő köpenyébe burkoltan jelentkeztem interview-ra s a zsunaliszták hagyományos benzinszagú frakkjában és ötvenszer vasalt klakkjában járultam a hatalmas autokrata színe elé. (A világért se mertem volna elárulni, hogy Gutenberg követője vagyok!)

Linotype ő felsége az uralkodók szertartásos merevségével állt birodalmában és ruganyos mozdulatokkal válaszolt alázatos kérdéseimre. Ott állott mellette egyik titkos tanácsosa, a ki minden egyes kérdésemre meg rugalmazta a felség feleletét.

— Alázattal instálom felségedet: lenne kegyes véleményyt mondani a Gutenberg-jubileum felől.

— Gutenberg, a jó öreg Gutenberg, — válaszolt a felség — boldogult atyám idejéből való öreg úr, a ki megérdemli, hogy élete hátralevő napjait hangzatos frázisokkal, drága bankettekkel és egyéb ezerelemóniákkal fűszerezzék. *Ötven év szép idő*, kivált ha az ember hasznos munkálkodásban tölti el azt...

Az *ötven* esztendő hallatára kissé zavarba jöttem; de nem akartam a felség tévedését helyreigazítani. Ámde a modern uralkodó rögtön észrevette zavaromat és megkérdezte ennek az okát.

— Felséged, ha szabad magamat így kifejezni, egy kis tévedésnek esett áldozatul. Egy nullának, vagyis

egy zérónak, a mely rendszerint se nem oszt, se nem szoroz; de sok esetben mégis nagy időközök határolhat. ???

— Igen. Gutenberg, a kinek a jubileumáról szölok, a nyomdászat feltalálója volt...

— És — vágott közbe Linotype ő felsége — ezelőtt ötven évvel született... ???

— Nos, még most se érti? — kérdezte megütközve a felség ideges rángatózással. — Itt van, olvassa el ezt a verset, ebből is megtudhatja. (A nagy úr *Morócz* szaktársam *Utikalauzos* versét mutatta elém.)

— Felség! ez csak egy kis sajtó-poetica licentia! (Hja, ilyen ám az a szaktudomány, a mely csak a *czimekből* táplálkozik.)

A felség titkos tanácsosa — a ki mellesleg magát „kípróbal” szakernőnek állítja — erre a kis tévedésre elpirult s valami Strauss-keringőnek a szövegét billentyűzte ki szórákozottságában.

Mikor beláttam, hogy Linotype ő felsége se járatosabb a nyomdászat történetében, mint szaktársaim legnagyobb része, felhagytam firtingeri kérdéseimmel és néhány aggodalmas pillantást vettem a jövő méhébe. Láttam azt az időt, a mikor unokáink winkel helyett koldusbotot szorongatnak a markukban és mikor a „Gott grüss die Kunst“ helyett a „Panem et circenses“ vészjósló szavait kiabálják a fórum elé.

Modern ő felsége, úgy látszik, jobban ismerte a jövőt, mint a múltat, mert aggodó kérdéseimre rögtön készen volt a felelettel:

— Ön, a világosság katonája, nagyon sötét szemüveggel néz a jövőbe. Nem lát egyebet, mint hatalmas gyártelepeket és nyomorgó koldusokat, a kiket — önök szerint — a mi dinasztánk tett tönkre. Ne feledje, hogy éppen így fogadták a könyvíró barátok is Gutenberg találmányát... (Az olvasó itt ellenmondást talál, mert ő felsége az előbb azt se tudta, hogy mikor született a könyvnyomtatás feltalálója és most éppen ő tart abból előadást. De hát ez az ellenmondás is az interview sajátsága.)

— ...Nos, azóta ezer meg ezer gyorsajtó és rotációs ontja ki magából az ész termékeit és ma nagy örömmel ünnepli a világ annak az ötszázadik születése napját, a ki kivette a könyvíró barátok szájából a kenyeret.

A köteles hódolat erőltetett jelével fogadtam az új felség e nem éppen megnyugtató szavait, úgy magamban azonban szerettem volna leszállni a föld alá, a nagy Atlaszhoz, hogy állítaná meg még pár száz esztendeig a föld forgását.

A felség észrevette szótlanúságomat és a multba révedező agykeringésemet, egy fényes sort dobott elibém, a melyet búcsúzó szavak gyanánt is tekintettem.

„Legyen világosság!”

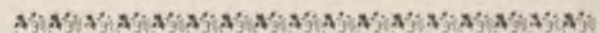
Ősapánk e régi jelszavával főzött le ő felsége és én teljes megadással vettem búcsút a *betűszedők* Nérójától: Linotype ő felségétől.

Kint az utcán forgott velem a világ. Különös volt előttem minden. Mintha ördögök táncoltak volna vigyorgó arcokkal. A villanyos kocsik gyors iramodása, a biciklik karesú balánsza, a gyárkémenyek füstje, az irodákban „kopogtató” írógép-kisasszonyok: mind az idő kerekének rohamos forgását mutatták.

Ebben az örült kaoszban, ebben a nagy kavarodásban csakugyan elvész az egyes ember s diadalmasan emelkedik ki abból *Gép ő felsége*.

Igy ünnepeljük Gutenberg ötszázadik születése napját.

TIKOS.

VEGYESEK.

A mainzi ünnepségek alkalmából — mint a legutóbbi napok tudósításaiból kiveszszük — a többek közt nagy díszmenetet is rendeznek, melyben annyi lesz a résztvevő, ki kocsin, ki lovon, ki pedig gyalogszerrel, hogy négy kilométernyire terjed a menet felállítására. Lesz vagy félszáz diszkoci, 800 lovas és tömérdek egyéb résztvevő. Már csak ez a látványosság is, mely kortörténeti jellegű lesz, tömérdek idegent fog vonzani Mainz városába. (Ugy halljuk, hogy Budapestről és Magyarországból is több szakember megy el az ünnepségek megtekintésére.)

Nemzetközi képeslevelezőlap-kiállítás. E hó 4-én nyílt meg az iparművészeti palota központi csarnokában a nemzetközi képeslevelezőlap-kiállítás. Rendezői Ferry Frankl és néhány műbarát. A kiállítás meglehetősen szűk körben mozog, a mennyiben várakozásunkat legkevésbé sem elégti ki. Minthogy tartalomjegyzéke az eddig gyakran látott képes levelezőlapoknak és egy pár érdekesebb gyűjteménynek, a nélkül azonban, hogy valami eredeti új felfogást és kivitelt látnánk. Annyiban azonban értékkel bír a grafikus előtt, hogy figyelemmel kísérheti e téren is a haladást s összehasonlíthatja hazai termékeinket a külföldiekkel. Az oszlop-csarnok bejárájával szemben a *Kosmos* műintézet termékei tesznek róla tanúságot, hogy hazai intézeteink e téren is versenyképesek a külfölddel; sikerült csoport az előbbtől balra levő, melyet *Divald Károly* fénynyomdai műintézete állított ki; több ügyes fénynyomatú levelezőlapon kívül néhány rézmetszet és heliogravúr nemcsak érdekessé, hanem tanulságossá is teszi a csoportot úgy a laikus, mint a szakember előtt. A fénynyomás képviselve van különben több hazai és külföldi czég által is. A háromszinnyomatú dolgokból is láthatunk egy-egy csoportot, melyek közül figyelmet érdemel *Hornyánszky Viktor* meg a bécsi *Löny J.* czég csoportjai stb. Szakembernek elég érdekes a kiállítás, de a nagy közönség *40 fillér* belépődíjért csalódottan hagyja el, azt, mert a papírkereskedésekben az itt kiállított képes levelezőlapokban már hónapokkal ezelőtt válogathattak.

A magyar zene a 19-ik században czim alatt egy 700 oldalra terjedő díszmunkát *akart* kiadni a Rózsavölgyi és Társa czég. A *dísz* jelzöt azonban tönkretette a rombach-utcai Pannonia-nyomda, a hol a könyvet előállították. A munka nyomása meglehetősen, betűje szép és új s mégis

a kis nyomda, a hiányos berendezés teszi tönkre a hatást. Kurziv hiányában mindenütt ritkították az aláhúzott szavakat, úgy, hogy néhol egész oldal szemrontó ritkítást is találhatunk abban. De a román vágású cicerónak még kisebb fokozatai sincsenek s így az idézet gyanánt előjövő verseket is ugyanabból a betűfajból szedték, mint a szöveget. Sőt több helyen még a versek is egészen ritkítva (spaczinirozva) vannak. Az impresszumot meg a sajtóhibákat — mely éppen két oldalt tesz ki — régi rondból szedték. A címlap, melynek felső részét Lotz Károly rajzolta és Morelli tanár metszette, igen szép; de ezt is nagyban rontja a hozzá szedett szöveg, a melyen az „irta” is majd oly nagyból van, mint a főczim. Aztán még egy boszantó sajtóhiba is van benne: az A névelő kétszer is előfordul és a czim így hangzik: »A magyar zene |a| a 19-ik században«. A könyv jó négyujnyi vastag; de azért gerinczet nem szedtek hozzá. Kár volt ezt a díszmunkát olyan kis nyomdában készíttetni, a hol bizony a jó igyekezet nem pótolhatta az üzlet hiányos berendezését.

Ötszáz év után. Egy társ-nyomdatulajdonos, a ki mellesken még több újságnomdában palléroszkodik és a ki épp annyiszor változtatta már a vallását, mint nevét és mesettségét (volt már a többi között kiszuperált zsendár is), Gutenberg ötszázadik születése napja alkalmából egyik napilap hírfüzetési rovatába a következő emléksorokat küldte be:

15—16 éves ifjak,

kik a helyes írást tökéletesen értik, betűszedő tanoncokul felvételnek. **Teljes uri ellátást kapnak és előmenetelükhöz képeát még fizetést is.** (Czím a Kiadóhivatalban. 22.635.)

Az *uri kosztot* különben a bűzös nyomdahelyiségben találják fel és hol puliszkából, hol aulágnélküli babesuszpájzból áll az, reggel pedig kétszer szedett tejet és prófontfeketeségű száraz cipót kapnak az uri kosztosok. Munkaidő naponként 18—20 óra három-négy évig, a mikor — ha az illető még mozogni tud — egy utilapura irt bizonyítványt kap, a melylyel zörgethet majd valamelyik kórház ajtaján — az örök világosság elnyerése végett.

Gutenberg-levelezőlapokat ad ki a János-ünnepséget rendező bizottság. A csinos alkalmi levelezőlapok rajzát *Nádor Lajos* szaktársunk tervezte és *Morelli Gusztáv* metszette fába. Mindketten ingyen végezték munkájukat és felajánlták azt a rendező-bizottságnak. Reméljük, hogy most, a mikor a képes levelezőlapok minden alakban oly nagy kedveltségnek örvendenek, szaktársaink is vesznek emlékül az alkalmi levelező-lapokból, már csak azért is, mert ezzel is hozzájárulnak a János-ünnep költségeinek fedezéséhez.

Gutenberg képes levelezőlapokat hozott forgalomba a *Krausz S. és T. fővárosi nyomdai cég* az idei Gutenberg-ünnepség alkalmából. *12 darab ára 80 fillér.*

A mai számunkban bemutatott mainzi Gutenberg-szobor a nagyhirű Thorwaldsen mesterműve; leleplezése 1837. augusztus 27-én történt. Léteznek ezenkívül Gutenberg-szobrok Strassburg és Drezda városokban. A M. m. Frankfurtban Gutenberg két társával, Fusttal és Schöfferral van egy hármasszoborban megörökítve. Bécsben f. évi szeptember havában fog a Gutenberg-szobor leleplezése végbemenni.

Nagy adományokban részesült az utóbbi időben a magyarországi könyvnyomdászok egyesülete. Így a *Szent István-Társulat* ötvenéves fennállása alkalmából 1000 koronát adományozott ez egyesület humanus céljaira. *Thurkovits János* szaktárs pedig, ki f. hó 8-án halt meg 78 éves korában és az egyesület rokkant-segélyét élvezte, 2000 koronát hagyományozott a nevezett egyesületnek.

Zaka Lajos szaktárs május hó 17-én visszalépett a *Typographia* szerkesztésétől, melynek élén 1884. május hó 1-je óta állott. Helyébe egy háromtagú bizottság lépett,

mely a lap szerkesztését magára vállalta; e bizottság *Peidl Gyula*, *Schwarz Ambrus* és *Siegfried József* szaktársakból áll. *Zaka Lajosnak* visszalépése alkalmából a fővárosi nyomdászok május 27-én fényesen sikerült búcsúestélyt rendeztek.

Junius hó 4-én nyerte legfelsőbb szentesítését a nap-tárak, hirdetések, hírlapi beiktatások, külföldi hírlapok és időszaki lapok bélyegkötelezettségének megszüntetéséről szóló törvényjavaslat mint *1900. évi tizedik törvénycikk*. Az új törvény szövege szerint tartalmát olvasóink folyó évi áprilisi számunkban találják. Ezzel a törvényalkotással a magyar kormány is méltó módon hozzájárult a Gutenberg-jubiläumhoz.

Az Ébredés Dalkör 1900. évi július hó 1-én, vasárnap, társas kirándulást rendez Iharosra. Egész nap kirándulások, társasjátékok és táncz. Menetjegy Bia-Torbágyig 50 fill. váltandó. Indulás reggel 6 óra 50 perczkor a keleti pályaudvarról. Hazajövet este 9 óra 49 perczkor.

A szépmultu marosvásárhelyi ev. ref. kollegiumi nyomda — úgy látszik — utolsó napjait éli. A mint ugyanis a *Typographiában* megjelent egyik hirdetésből kivethető, a nevezett nyomda ez idő szerint 10.000 koronára becsült felszerelése eladás alá bocsátatik.

A szentesi Hollósy és Vajda nyomdaczégből az egyik társ: *Hollósy János* kilépett és az üzletet május végétől fogva, minden tartozás és követelés magára vállalásával, *Vajda Bálint* vezeti tovább.

Romana Artistica elnevezés alatt a lipsei *A. Numrich & Co.* jóhírű betűöntő-cég új betűspeczialitást hoz forgalomba, mely erőteljes és mindamellett szép vonásai által a külföldön általános tetszésnek örvend. A *Romana Artistica* egyelőre három garnitúrában, egy keskeny és egy félkövér vágásban és egy keskeny kurziv-garnitúrában lesz előállítva nonpareilletől egész négycicerós fokig. Jelen számunk 80-ik oldalán szemelvényt közlünk ez új betűkből néhai Ács Mihálynak a Magyar Nyomdászok Évkönyve 1896-ki évfolyamában megjelent: »A könyvnyomtatás az ezeréves hazában« című cikkéből.

Uránia. Népszerű tudományos folyóirat indult meg e címmel folyó évi május hó 1-én mint az Uránia magyar tudományos egyesület közlönye. Célja a tudományos és művészi törekvéseknek megismertetése és megkedveltetése. A lapot a *Hornyánszky-féle* cs. és kir. udv. könyvnyomda állítja elő.

A bécsi Vorwärts új szerkesztőt kapott *Hofer Ferencz* szaktárs személyében.

A levélbélyegek eltörlése. Angliában és Németországban kísérleteket tesznek a levélbélyegek használatának eltörlésére. Angliában önműködő pénzbeszedő és bélyegző szekerények akarják a levélbélyegeket feleslegessé tenni, míg Németországban legújabbán az, a ki legkevesebb 500 levelet egyszerre föl ad, a leveleket nem tartozik bélyegekkel ellátni, hanem a postadíjakat készpénzben lefizeti. A postahivatal azután bélyegzőt nyom a levelekre, a mely jelzi, hogy a levél után a portót lefizették.

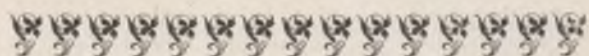
A legkönnyebb papír. Angliában nemsokára általános használatnak fog örvendni az az új papírfajta, a melyet egy londoni papírgyáros talált fel, s a mely külön minden eddig használt papírnál. Az új papír különösen simaságával és könnyűségével tűnik ki. *Browning* angol költő munkái most jelentek meg ilyen papíron. Kötete 1558 oldalra terjed és mindössze 500 grammot nyom. Közöséges papíron nyomtatva ugyanez a munka 1200 grammot nyom. A népszerű kiadás, a mely tizenhét kötetből áll, 25 kiló nehéz. Az új papíron már bibliát is nyomtak, negyedmillió példányban.

Essen rajna menti városban van tudvalevőleg Krupp ágyúgyárosnak világhírű telepe. A többi mellékágak között mű-

ködik itten egy jól berendezett könyv- és könyvmda is; előbbi öt rotációs, két gyors- és egy kézi sajtóval rendelkezik, utóbbi egy gyors- és tíz kézi sajtóval. A személyzet egy faktor, 2 korrektor, 14 szedő, 10 litográfus, 3 fényképész és a kellő számú nyomókból áll. A könyvkötő-osztály 10 személyt foglalkoztat.

Az északamerikai Egyesült-Államokban a nyomdai festékeket előállító gyárak tulajdonosai százmillió korona tőkével trusztot alakítottak. A truszt állítólag nem az árak emelkedését akarja elérni, hanem inkább költségmegtakarításokat az üzemben; célja továbbá a kivittl fokozottabb irányban keresztlúvinni és a provizió-nyújtásnak rossz szokását lehetőleg kiküszöbölni.

Az ünnepi szám miatt a lapunk májusi számában megkezdett cikkek folytatását jövő számunkban hozzuk.

HIVATALOS RÉSZ.

Pályázati hirdetés.

A Könyvnyomdászok Szakköre pályázatot hirdet egy, a Kör használatára szolgáló *tagsági jegy szedésére és nyomására.*

Módozatok:

1. A tagsági jegy modern irányban, az eddigi tagsági jegy szövegével, ugyanennek nagyságára, színes nyomással (3—5 színben) készítenendő. Mintával szolgál és esetleges kérdésekre felvilágosítást ad a titkár (Budapest, Pallas-nyomda, V., Kálmán-u. 2.).

2. A tiszta levonató s teljes kivitelű pályamunkák, jelíges levéllel ellátva, *három példányban, legkésőbb 1900. évi szeptember hó 1-ig* a Kör titkárához küldendők.

3. A pályamunkákat a Kör szakszabottsága fogja megbirálni, esetleg a körön kívül álló szakerek bevonásával; megkívánatik, hogy a bírálókat által netalan követelt módosítások a nyertes részéről figyelembe vétessenek. A pályázatban résztvevők a bírálóban nem vehetnek részt.

4. *A pályadíj 70 korona.* E díj azonban csak *abszolút becsű* műnek adatik ki.

5. A pályadolgozatok levonatai a Kör tulajdonába menván át, a pályanyertes mű sokszorosítás útján fog terjesztetni s kizárólag csak a Kör által használttatatik. A pályadíjat nem nyert dolgozatok jelíges levelei nyilvánosan fognak megsemmisítettetni.

Felhívjuk a pályázatra szaktársaink figyelmét és az arra hivatottakat kérjük, hogy a pályázatban résztvenni sziveskedjenek.

Budapest, 1900. május havában.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából:

Radnai Mihály,
titkár.

Tisztelettel kérjük a t. házipénztáros urakat, hogy a tagsági díjak beszedésénél a lehető legnagyobb szigort és buzgóságot fejtsek ki. (A ki két hónappal hátralékban van, az nem kap Grafikai Szemlét.) A beszedett tagdíjakat az üzlethen alkalmazott összes szakköri tagok névjegyzékének kíséretében, tekintet nélkül arra, hogy fizettek-e vagy sem mindnyájan, küldjék direkte vagy postán, vagy pedig Wolf Antal egyleti küldöncz útján Rencsisovszky Ferenc szakköri pénztároshoz (VII., Csömöri-út 2., III., 15.) lehetőleg minden hó 10—12-ig.

A krisztinavárosi szinkör igazgatója, *Makó Lajos* úr, Körünk megkeresésére kedvezményes árú jegyeket bocsátott a tagok rendelkezésére.

Kedvezményes jegyárak:

Nagy páholy... .. 8 kor. — fil.	Kö szék (I. és II. sor) ... 80 fil.
Zsölyeszék 1 * 80 *	(III. és IV. sor) ... 60 *
I. rendű zártszék ... 1 * 40 *	Karziati zártszék I. sor ... 80 *
II. * * 1 * 10 *	* * többi * ... 70 *

A kedvezményes árú jegyek váltásához szükséges utalványok *darabonként két filléért* kaphatók: *Weinberger Dezső* (Franklin), *Biszon Lajos* (Athenaeum), *Tichy Akos* (Pesti részvénytudomány), *Schwester Agoston* (Pester Lloyd), *Belzkay Antal* (Államnyomda), *Harsányi János* (Légrády), *Novitzky N. László* (anyaegylet) uraknál és *Rencsisovszky Ferenc* szakköri pénztárosnál (VII., Csömöri-út 2, III. 15.).

A városligeti szinkör igazgatója, *Feld Zsigmond* úr, szintén engedélyezett kedvezményes árú jegyeket. Ehhez való utalványok ugyanolyan kaphatók, hol a budaiaak. Az árak következők:

Földszinti páholy ... 7 kor. — fil.	Oldalföldszint — kor. 80 fil.
I. emeleti * ... 5 * — *	I. em. erkély 1-ső sor: 1 * — *
I. rendű zsölye 1 * 60 *	I. * * többi sor — * 80 *
II. * * 1 * 20 *	

Vasárnap és ünnepnapokon lehetőség szerint.

Kedvezményes jegyek a Magyar Színházba.

A Magyar Színház igazgatósága Körünk megkeresésére a következő, igen mérsékelt helyarákat engedélyezte:

I. Erkély 2 kor. — filléres helyet 1 kor. 20 filléért.
I. * 1 * 60 * 1 * — *

A jegyek vasárnap és ünnepnapokon nem érvényesek.

Utalványokat (minden helyre külön, *darabonként 4 filléért*) kaphatnak a Szakkör tagjai *Rencsisovszky Ferencz*nél (VII. ker., Csömöri út 2., III., 15.), *Novitzky N. László*nál (anyaegylet) és *Tichy Akos*nál (Részvénytudomány).

A Szakkör pénztárosának lakása: *VII., Csömöri-út 2., III., 15.* Értekezhetni vele naponként délben 1/21—2-ig és este 1/28 óra után.

Erdélyi M.

es. és kir. udvari fényképész (Budapest, IV., Újvilág-utca 2. és Erzsébet-tér 18. sz.)

szakkörünk tagjainak fényképek készítésénél a következő kedvezményeket adja:

6 db. vízit fénykép 6 kor., 12 db. 10 kor.
6 * kis Makart * 14 * 12 * 24 *
6 * kabinet * 16 * 12 * 26 *
6 * Makart * 20 * 12 * 36 *

A midőn e kedvezményt Körünk tagjainak figyelmébe ajánljuk, egyben tudomásul adjuk, hogy a tagság mindenkör az utolsó havi nyugtlával igazolandó.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű *kondiczióváltást*, úgy az *abba való be-* mint *kiárást haladéktalanul* adjanak tudtul a *Kör pénztárosának*, mert csakis így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelezőlap.

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

BUDAPEST

VI., Váci-körút
51. szám.

Kis antika-
szekrény 3 ft.
Nagy szekrény
4 ft.

Árjegyzék ingyen
és bértentve.

Németh Ferencz

fényképész (IX., Bokróta-utca 23. sz.)

a következő, igen mérsékelt árban készít fényképeket a Szakkör tagjai és családjai részére:

Vizit-fénykép...	6 db.	5 kor.	12 db.	8 kor.
Kis Makart	6	9	12	14
Kabinet	6	10	12	18
Makart	6	15	12	26

Megrendelés alkalmával mindig az *utolsó havi nyugtával* kell igazolni azt, hogy az illető a Szakkör tagja.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

I - s I - n. Egy ilyen aláírási hosszabb cikket is kaptunk az ünnepi szám részére. Küldője elfelejtett hozzá kísérő levelet írni és így nem tudjuk biztosan, hogy kitől jött az. A cikket, ha szerzője megnevezi magát és beleegyezik, egyik közelebbi számunkban hozhatjuk. A mostani számból azonban terjedelmessége miatt szorult ki.

Vidéki nyomdatulajdonos. Hozassa meg a Rákóczi-féle betűtípusító sötét, a melyről bővebb felvilágosítást nyerhet hirdetés-rovatunkban.

W - ts J - f, Nagy-Kanizsa. Ha nem kapta meg a májusi számot, úgy az csak Kanizsán veszhető el, mert nálunk a tévedés vagy mulasztás ki van zárva. Mi a czimszalagokat háromszoros ellenőrzés mellett adjuk az expedícióba, azaz a postára. A hiányzó számot azonban kivételesen újra elküldtük.

Felélős szerkesztő TANAY JÓZSEF. Főmunkatárs FIRTINGER KÁROLY.

Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

Telefon 62-79.

A ZÁGRÁBI
PAPIRGYÁR-RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
EGYEDULI MAGYARORSZÁGI ELÁRUSÍTÓJA.

MOIRET F. ÖDÖN

papirnagykereskedése ~ ~ ~
~ ~ ~ és gyári papírraktára

Budapest, V., Báthory-utca 20.

Mindenféle író-, fogalmazó-, okmány-, nyomtató-,
illusztráció- s rajzpapírok raktára.

TELEFON 181.

A Grafikai Szemle papirosa raktárából való.

Szines papírok *Luxuspapírok*

Lemezek és fénylemezek

Ítatóspapírok *Kartonpapírok*

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI

PAPIRGYÁR RAKTÁRA

Budapest
VI. ker., Gyár-utca 64.
Alapítatott 1829. évben.

Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
borítók-, csomagoló-,
göngy-, ítató-,
szárle- és min-
dennemű meri-
teti nyomda-
papírok.

Méretelt író-, okmány-
és könyvpapírok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindenemű lemezek stb.

MÁSOLÓ-,
SELYEM-
és VIRÁG-
SELYEMPAPÍROK.

REPRODUKÁLÓ-MŰINTÉZET

PHOTO-CZINKOGRAFIA

WOTTITZ MANFRÉD

AUTOTYPIA
PHOTOTYPIA
+ CHEMICRAFIA
4-SZÍNŰ NYOMÁS
PHOTOITOGRAFIA

TELEFON
18-99

BUDAPEST, VI. KIRÁLY UTCA 30.

A legkülönfélébb czélszerű és divatos
Könyv- és címzetűkből
nagy választékot tart.

FISCHER ÉS MIKA
BUDAPEST
VI. ker., Révay-utca 6.
Betüöntöde ❖ Tömöntöde

Folyton készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készítve és a legjobb minőségben kiállítva.

Ajánlja szabadalmazott
nyomdai vonalzó-berendezését
táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 10 frt.

Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket.

Száraz Stereotipia.

Pár perc alatt

Erste österr.-ung.
Trocken-Stereotypie
Wien
IV., Paniglgasse 17/a.

Könyv- és ujság-nyomdáknban nélkülözhetetlen.

Minden kulturállamban szabadalmazva.

Magyarországi képviselő
Tanczer József
Budapest
VI., Gyár-utca 62.
Telefon 28-32.

a készen szállított, száraz stereotíp-pépnek a szedésre való egyszerű rápréselése által tetszésszerűtlen mennyiségű, öntésre teljesen kész kifogástalan matriczát nyerünk.

A matriczok szárítása a szedésben levő ürességek kitöltése, valamint a lemezek kiszúrásával járó eddigi munka teljesen elesik. Részletes utasítások, minták, árjegyzékek kívánatra küldetnek.

Mindenmű teljes tömöntödei felszerelések szállítása.

GÉP-, ÉRCZ- ÉS FA-FELSZERELÉSI GYÁR.

Carminé Hugó, Bécs

VII., Burggasse 90.
Alapított 1878-ban.

Kérem, mielőtt szükségletét fedezné gépek vagy egyéb nyomdai cikkek bevásárlásában, gyáramat, mely ma a legnagyobb az egész monarchiában, szívesen meglátogatni, vagy írásbeli ajánlatot kérni.

Magyarországi képviselő:
Nádor Lajos
Budapest, IX., Rákos-u. 13.

A GRAFIKAI IPARÁGAK
ÖSSZES SZÜKSÉGLETI
CZIKKEINEK RAKTÁRA.

FŐKÉPVISELETE:

*Brendler és Fiai, betüöntő,
Bécs*
*Kast & Ehinger, G. m. b. H.,
Stuttgart*
König & Bauer, Würzburg
Hugo Koch, Leipzig
August Fomm, Leipzig
cégeknek.

BÖLE JÓZSEF ↗

Budapest
VIII., Vas-u. 7.
vagy
Stáhly-utca 1.

Elvállal
mindennemű épület-
és
butorasztalosmunkát.

Első magyar könyvnyomdai szakasztalos.

Javítások elfogadtatnak és pontosan eszközöltetnek.

Eladó vagy
becserélni való

simitó-gép.

Égy teljesen jókarban levő,
12 deszkával ellátott NAGY
SIMITÓ-GÉPET jutányosan
eladok vagy egy főmöntrő-
gépért becserélek.

FEKETE MIHÁLY
nyomdatuialajdonos Kecskeméten.

A Rákóczy **Betű- tisztító-só**

a legjobb és legolcsóbb mosószer.

1 (egy) kg. sóra: friss festéknél 15 l. víz,
régiben 10 » » veendő.

Ára: 100 kilogrammos eredeti csomagolásban: 46 korona, 100 kilo-
grammon alóli megrendelésnél 50 korona, engedmény nélkül, bér-
mentve. Postacsomag díjmentes szállítással, utánvétellel 3 korona.

A székes-fővárosban a többek közt a következő nyom-
dák használják: M. kir. Tud. Egyetemi Nyomda, Franklin-
Társulat, Székesfővárosi házi nyomda, Légrády Testvérek,
Pallas irodalmi és nyomdai r. t., Pesti könyvnyomda r. t.,
Európa irod. és nyomd. r. t., Hunnia-könyvnyomda, M. kir.
államnyomda, Orsz. közp. községi nyomda r. t., Orsz. ügy-
védi nyomda, Riegler József Ede r. t., Wimmer Márton,
Krausz S. és T., Ehrenstein Mór, Hermann Ignác, Korvin
Testvérek, Goldfaden Márk, ifj. Weisz Manó és T., Gonda
és T. stb., stb.

RÁKÓCZY M. TANÁR

Budapest, VII. ker., Miksa-utca 17. szám.

T. Rákóczy M. tanár úrnak Budapestben.

*Féltéri kizárólagos használat mellett betűtisztító-sóját minden
tekintetben megfelelőnek találván, mint külön mosószer mindenkor
a legmelegebben ajánlhatjuk.*

Budapest, 1899. november 24-én.

Tisztelettel

PESTI KÖNYVNYOMDA R. T.

Tanay, művezető.

Hamburg

Beit & Co.

Druckfarben-Fabrik

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Sólyom-utca 13.

Könyv- és könyvnyomdai
festékgyár.

WÜSTE F.

Iroda és raktár:

Budapest, VI., Király-utca 60. sz.

GYÁRT: könyv- és könyvnyomdák részére való
fekete és színes, valamint réznyomáshoz szük-
séges mindennemű és színű festékeket.

Hengeranyag-gyár. ↗ ↘

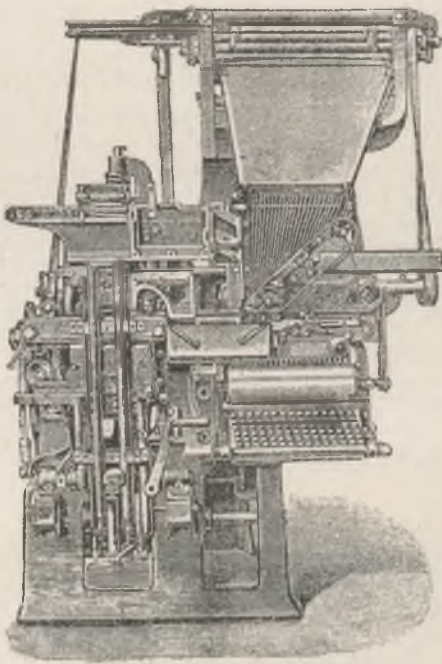
↗ ↘ ↗ ↘ ↗ ↘ Kéneze-gyár.

LINÖTYPE

a legnagyobb munkaképességű

szedő-, öntő- és osztó-gép.

Munkaképességét semmiféle más szedő-gép sem közelíti meg. Eddig több mint 7500 gép van üzemben. Tökétörlesztése Amerikában és Angliában $5\frac{1}{2}$ -ban van megállapítva, miután bebizonyult tény, hogy a LINÖTYPE helyes kezelés mellett egy emberöltőt meghaladó ideig is eltart. Az osztással, mivel a gép önműködőleg dolgozik, nem kell bajlódni. Tetszés szerinti sorszélességre lehet rajta szedni, egészen 28 cicerőig. Kezeléséhez csak egy személy kell. Németországban óránként átlag már 9000 betűt szednek rajta. A LINÖTYPE elterjedésének most már mi sem vethet gátat. Felülmúlhatlanságát és nagy munkaképességét semmi sem bizonyítja jobban, mint az a sok utánrendelés, a melyeket a következő cégek tettek:

Münchener Zeitung, München.
Hamburger Neueste Nachrichten, Hamburg.
Saardruckerei, St. Johann a. d. S.
Pfälzische Rundschau und Generalanzeiger,
Ludwigshafen a. R.
Essener Volkszeitung, Essen a. R.
Generalanzeiger, Würzburg.
Leipziger Tageblatt, Leipzig.
Leipziger Neueste Nachrichten, Leipzig.
Neckar-Zeitung, Heilbronn.
Fränkischer Kurier, Nürnberg.

Ihring & Fahrenholtz, Berlin.
Ostdeutscher Grenzboten, Stallpöden.
Louis Schneider & Co., G. m. b. H.,
Berlin.
Zeitung für Pommern, Kolberg.
E. Mühlthaler, München.
Annaberger Wochenblatt, Annaberg i. S.
Der Gemeinnützigke, Varel, Oldenburg.
Koblenzer Zeitung, Koblenz.
Beobachter, Aschaffenburg.
Generalanzeiger, Remscheid.

Hildesheimische Zeitung, Hildesheim.
Generalanzeiger für Bonn und Umgebung,
Bonn.
Neues Tagblatt, Stuttgart.
Offenbacher Zeitung, Offenbach a. M.
Chemnitzer Tageblatt, Chemnitz.
Neues Wiener Tagblatt, Bécs.
Gebrüder Stiepel, Reichenberg.
Reichswehr, Bécs.
Friedr. Irrgang, Brünn.
A. Edlinger, Innsbruck.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX Bővebb felvilágosítást ad XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

a Mergenthali szedőgép-részv.-társaság

vezérképvisellete Ausztria-
Magyarország részére — DUKES M. utódai, BÉCS, I., Wollzelle 6.

Államilag kedvezményezett első magyar
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

KURZWEIL JÁNOS

Kitüntetések:

*Temesvár 1891.
Philippopol 1892.
Országos Iparegyesület 1892.
Mill. kiállítás Budapest 1896.*

47.004. és 53.406. számú
osztr.-magyar szabadalmak.

ÉS TÁRSA BUDAPESTEN

Telefon 56-64.

Gyár, iroda és raktár:

IX. ker., Márton-utca 19. szám.

Készít legjobb minőségű illusztráció-, újság-,
mű-, díszmű- és mindenféle színes festékeket.

Patent gelatin hengeranyag.

SZEDŐSORZÓK

Igazítható feszítővel, szabad. saját találmány.

Bronzok. ☆ Kenczék. ☆ Koromégetés.

Umido, könyvműszereknek nélkü-
lözhetlen nedvesítő-szer
vezérképviselősege.

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE

Körforgású nyomógépek

BUDAPEST.

újságok, könyvek és illusztrált művek egy- és többszínbeni nyomására,
főkétefebllett fölcser- és körbenforgó réshajtogató készülékkel.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4 festék-
dörzsölő hengerrel.

Kétszínű nyomó gépek, 2 festék-szer-
kezzel, 2 vagy négy festékdörzsölő
hengerrel.

Tégelynyomású gyorsajtók.

Önműködő résköszörülő-gépek.

Csomagoló- és simító-sajtók.

Papírvágó- és papírfúró-gépek.

Aranyozó-, dombornyomású- és kí-
vágó-sajtók.

Könyvnyomdal készítő-sajtók.

Tömöntődei berendezések.

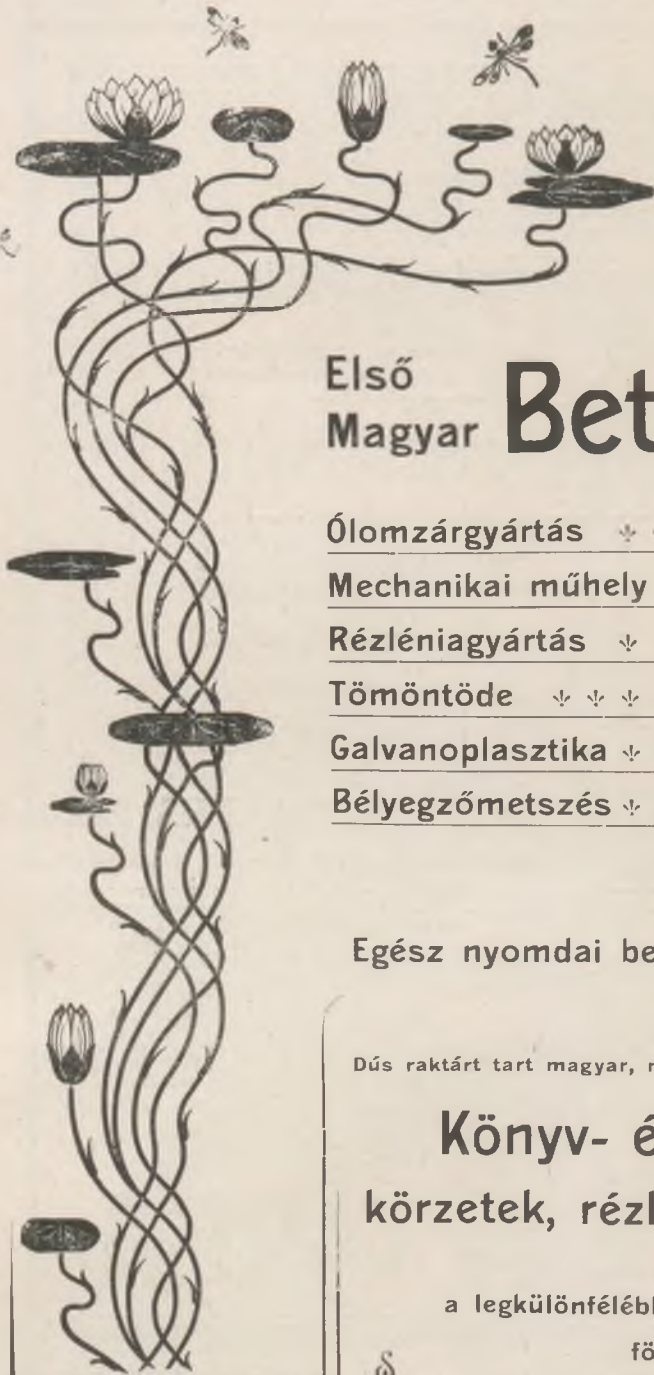
Könyvnyomdal gyorsajtók.

Transzmisszió-telepek.

Hungária akcióidész-gyorsajtók.

HASZNÁLT GYORSSAJTÓK

alaposan kijavítva és átalakítva, jót-
állás mellett jutányos árért eladó.

Telefon

23—70.

Első Magyar **Betűöntöde**

Ólomzárgyártás ♣ ♣

Mechanikai műhely ♣

Rézléniagyártás ♣ ♣

Tömöntöde ♣ ♣ ♣ ♣

Galvanoplasztika ♣ ♣

Bélyegzőmetszés ♣ ♣

Részvény- Társaság

BUDAPEST

VI., Dessewffy-utca 32.

Egész nyomdai berendezések jutányosan
és gyorsan foganatosíttatnak.

Dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

**Könyv- és címzetűkben,
körzetek, rézléniák és kizárásokban,**

továbbá

a legkülönbébbébb ékezetűk és egyéb nyomdai
fölszerelvényekben.

UJDONSÁG!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT

CZETTEL ÉS BENDTNER SZABADALMA.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepsi**
Vongrey Gusztáv.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Gasz Mátyás.
Szavadill József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvénytársaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Gör. kel. egyházmegyei nyomda.
Gyulai István.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
„Dóczy”-nyomda (tulajd.: Némedi László).
- Aszód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Topolya**
Wilheim Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Antal.
Nánay Lajos.
Rajkovics Károly.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyvnyomda r. t.
Halyák István.
Pozsonyi Gábor.
Tokay Lajos.
- Balászfalva**
Gör. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skríbanek N.
- Bártfa**
Blayer M.
- Békés**
Báró Drechsel Géza.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Szihelszky József).
Lepage Lajos.
Povázny testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Piroska).
Engel Jenő.
- Besztercze**
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Machold F.
Sonnenfeld Mór.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.).
Ciurcu és társa.
Gótt János Fia.
Herz és Társa
Muresianu Aurél.
Schlandt O.
- Brezsnóbánya**
Kreiser J.
- Budafok** (Promontor)
Leopold és Frank.
- Buziás**
Ullmann F.
- Csákova**
Chudy Testvérek.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp.
- Csikszereda**
Györgyjakab Márton.
Létz János.
- Csongrád**
Tiszavidék nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Kokas és Neumann.
- Csurgó**
Vágó Gyula.
- Czegléd**
Nagy Elek
Sehők Béla.
- Debreczen**
Csokonai nyomda- és kiadó-részvénytársaság.
Hoffmann és Kronovitz.
Kutasi Imre.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Városi nyomda.
- Deés**
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwanger és Ulmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Deveser**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditrő**
Ditrői és Szárhegy községek nyomdája.
- Dombóvár**
Dombóvári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaföldvár**
Schwarz Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Netti.
Goldstein Józsu.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Érseki lyceumi nyomda.
Löw Sámuel.
- Enying**
Poltzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannonia-nyomda (tulajdonos: Kahn Mór).
Stamberger Lajos.
- Érsekújvár**
Kohn Samu.
Winter Zsigmond.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Gusztáv.
„Hunnia”-könyvnyomda (tul.: Oerenday József).
Laiszky János.
Tábor Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
Wunder J.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Felső-Vissó**
Schiffmann H.
- Fertő-Nezsider**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerouscheg G.
Mohovich Emidio
Unio könyvnyomdai müintézet (tulajdonos: Hegyi Jenő).
- Fogaras**
Thierfeld Lipót.
- Galántha**
Első galánthai könyvny. (tul.: Neufeld Samu).
- Galgóc**
Szold Jakab.
Sternor Adolf.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Létz János
Szabó Testvérek.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Kovács és társa.
Schimmerling Dávid.
- Gyöngk**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Győregyházmegyei könyvnyomda.
Pannonia-könyvnyomda (tul.: Szávay és Raab).
Surányi János.
- Győr-Sziget**
Gross G. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda (bérlo: Papp György).
Völtz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Grünfeld Mózés
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Hala**
Práger Ferencz.
- Hatvan**
Hoffmann J. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhely és Vidéke nyomdája.
- Homonna**
Waller S.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignáczi).
- Ipolyásg**
Neumann Jakab.
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kacovszky Zoltán.
Kalocsa és Kubicza.
- Kalocsa**
Jurecs Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagemann Károly.
Özv. Jancovics Gyuláné.
Kézhelyi Miksa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót.
- Karczag**
Szódi S.
- Kassa**
Breitner Soma.
Koczányi Béla.
Rosa Viktor.
Ries Lajos.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Részvény-nyomda.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Tóth László (tulajd.: Fekete Mihály).
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignáczi.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózes.
- Király-Helmezc**
Klein József.
- Kisbér**
Haftl Kálmán.
- Kis-Czell**
Menyhárt Julia.
- Kis-Jenő**
Gallovcis Jenő.
- Kis-Kőrös**
Kalisch Ignáczi.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignáczi.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája. (tul.: Magyar Mihály).
Gámán János örököse.
Gombos Ferencz.
Magyar Polgár nyomdája. (tul.: Ajtay K. Albert).
Polcz Albert.
Zobátz Ferencz.
- Komárom**
Freisinger Mór.
Hacker Richárd.
Rónai Frigyes.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénássy I.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.
- Körmöcbánya**
Joerges A. özv. és Fia.
Paxner és Biron.
- Közseg**
Feigl Frigyes és Gyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanády József.
- Kún-Szent-Miklós**
Özv. Bors Károlyné.
- Lajta-Szent-Miklós**
Fleischmann Ignáczi.
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa.
- Lippa**
Máhr Emil.
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Gaál László.
Neumann József.
- Malaczk**
Wiesner Alfréd.
- Marczali**
Miszúr Ádám.
- Maros-Ludas**
Olíck József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid
Mayer és Berger.
Részvénynyomda.
Wider Mendel Fia.
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (bérlo: Sztupjár István).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberg G. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Dolesch és Braun.
Oyikó Károly.
- Miava**
?
- Mindszent**
Weisz Ignáczi.
- Miskolcz**
Forster, Klein és Lndvig
Stamberger Bernát.
Szelenyi és Társa.
- Módos**
Staits György.
- Mohács**
Blandl János.
Rosenthal Márk.
- Monor**
Süveges József.
- Moór**
?
- Mosony**
Grünfeld Ignáczi.
- Munkács**
Grünstein Mór.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Mura-Szombat**
Ujházi Miksa.
- Nagy-Atád**
Grünsberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Minály.

Nagy-Becskerek Grcsits I. Jokly Lipót. Pleitcz Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.).	Nyirbátor Friegmann Lipót.	Rózsahegy Salva Károly.	Szegzárd Báter János. Müller Mór. Ujfalussy Lajos utóda (Molnár Mór).	Tisza-Füred Kohn Adolf. Weiszmann Sámuel.
Nagy-Bittse Spiegel Samu.	Nyiregyháza Jóba Elek. Piringer János (tulajdonos : Özv. Piringer Jánosné). Szabolcsi Hírlap nyomdája (tulajd. : Székely Imre).	Salgó-Tarján Friedler Ármin. Pollacsek József.	Székelyhid Kohn Sámuel.	Tolna Weltmann Ignác.
Nagy-Enyed Nagyenyei könyvnyomda és papíráruhágyár r.-t.	Nyitra Huszár István. Iritzer Zsigmond. Neugebauer Nándor. Reicheise Lipót.	Sárbogárd Spitzer Jakab.	Székely-Keresztúr Szabó Testvérek.	Tolna-Tamási Jeruzsálem Ede.
Nagy-Kálló Sarkadi József.	Ó-Becse Gavansky M. Löwy Lajos.	Sárvár Stranz János.	Székelyudvarhely Becsek D. Fia. Betegh Pál.	Torda Berla Samu. Harmath József (tulajd. : Özv. Harmath Józsefné).
Nagy-Kanizsa Fischel Fülöp. Krausz és Farkas. Wajdics József. Weisz L. és F.	Ó-Kanizsa Bruck P. Pál. Schwartz A.	S.-A.-Ujhely Hegyalja-könyvnyomda (tul. : Alexander Vilmos). Landesmann M. és Társa. Löwy Adolf. Pannonia-nyomda (tul. : Jurcsó és Ocskay). Zemplén-nyomda (tulajd. : Ehlert Gyula).	Székesfehérvár Debreczeni Gyula. Kaufmann F. Márián Pál. Singer E. Számmer Imre. Számmer Kálmán. Székesfeh. és Vidéke ny.	Torna Rosenblüth Simon.
Nagy-Károly Novák és Verő. Róth Károly. Sarkadi Nagy Zsigmond. Wider Jakab.	Oravicza Kehrer C. Wunder Károly.	Sárosspatak Ev. ref. főkiskola nyomdája (bérlo : Steinfeld Jenő).	Szempcz Fischer Náthánné.	Török-Kanizsa Bruck P. Pál
Nagy-Káta Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy-Kátán.	Orosháza Pless N. Veres Lajos.	Segesvár Horeth Frigyes. Jördens Testvérek.	Szent-Endre Schwarzcz I.	Török-Szent-Miklós Rubinstein Sándor.
Nagy-Kikinda Kiadói nyomda. (tulajd. : Sedjakov Milán). Milenkovits István. Radák János.	Orsova Handl József. Orsovai könyvny. r.-t.	Selmeczbánya Bleyer Adolf. Jerges A. özv.	Szent-Gotthárd Wellisch Béla.	Trencsén Gansel Lipót. Skarnitzl X. Fr.
Nagy-Kőrös Bazsó Lajos. Ottinger Kálmán.	Ó-Széplak Nyittravölgyi gazd. egyesület nyomdája.	Sepsi-Szent-György Jókai-nyomda r.-t.	Szent-György Wellisch Béla.	Turóc-Szent-Márton Gasparik J. Magyar nyomda (tulajd. : özv. Moskóczy Ferenczné) Turócszentmártoni nyomda r.-t.
Nagylak Hubert Jenő.	Paks Rosenbaum Miksa E.	Siklós Harangozó József.	Szenc Bező János és Társa.	Új-Arad Mayr Lajos.
Nagy-Marton Oellis Henrik.	Pancsova Jovanovics Testvérek. Kosancs N. Miklós. Vig Er. Wittigschlager Károly.	Sopron Breiner E. és Fia. Hungária-nyomda. Reininger Ármin. Romwalter Alfréd. Röttig Gusztáv. ~ Török és Kremszner.	Szepes-Váralja Buzás Dénes.	Újpest Fuchs Antal. Salgó Testvérek.
Nagy-Mihály Landesmann B.	Pankota Ifj. Bod József.	Stájerlak Rose V.	Szered Sternner Dávid.	Új-Verbász Verbászi könyvnyomda (tulajd. : Boros György).
Nagy-Röcze Büchler Béla.	Pápa Goldberg Gyula. Nobel Ármin. Ref. főisk. nyomda.	Süme Horvát Gábor.	Szerencs Simon József.	Újvidék Fuchs Emil és Társa. Hirschenhauser Benő. Ivkovics György. Miletics Szvetozár. Popovics Testvérek.
Nagy-Szalonta Liebermann Mór. Reich Jakab.	Pécs Madarász Béla. Pécsi irod. és könyvny. r.-t. Taizs József. Wessely és Horváth.	Szabadka Bittermann József. Hirth és Kladek. Krausz és Fischer. Szabados Sándor. Székely Simon.	Szigetvár Corvina-nyomda. Kozáry Ede.	Ungvár Gellisz Miksa. Jäger Bertalan. Lévai Mór. Székely és Illés.
Nagy-Szeben Drotleff József. Krafft W. Reissenberger Adolf. Tipografia r.-t. Tipografia Archidiecesana.	Pécska Ruber István.	Szabolcs Bittermann József. Hirth és Kladek. Krausz és Fischer. Szabados Sándor. Székely Simon.	Szilágy-Somlyó Böloni Sándor. Heimlich Weisz Katalin.	Vác Kir. orsz. fegyintézet ny. Kohn Mór. Mayer Sándor.
Nagy-Szécshény Olattstein A.	Perjámos Pirkmayer Alajos. Sedjakov Milán.	Szamos-Ujvár Auróra-nyomda (tulajd. : Todorán Endre). Öör. kath. egyházmegyei nyomda.	Szollás Fein Sámuel.	Vág-Újhely Brück Samu. Horovitz Adolf. Pannonia-könyvnyomda.
Nagy-Szent-Miklós Wiener Náthán.	Petrozsény Figuli Antal.	Szokolca Neumann, Teszlik és Tsa.	Szolnok Bakos István. Fuchs Lipót. Jász-Nagykún-Szolnok-megyei Lapok nyomdája (tul. : Vezéry Ödön). Wachs Pál.	Versecz Gresits M. Kehrer Lajos. Kirchner Ernő. Wettl és Veronits.
Nagy-Szombat Fiebig József. Goldmann Miksa. Horovitz Adolf. Reisz Sarolta. Winter Zsigmond.	Pozsony Adler Zsigmond. Alkalay Adolf. Angermayer Károly. Éder István. Freystadt M. L. Katholikus nyomda. Preisak Győző. Wigand K. F.	Szarvas Sámuel Adolf. Szikes Antal.	Szombathely Bertalanffy József. Egyházmegyei könyvny. Gábrriel Ágoston. Seiler H. utóda : Szele és Breifeld.	Veszprém Egyházmegyei könyvny. Köves és Boros. Krausz A. Fia.
Nagy-Szőllős Doktor István.	Pöstyén Gipsz H.	Szász-Régen Burghardt Rezső. Sebesch Károly.	Szabolcs Bertalanffy József. Egyházmegyei könyvny. Gábrriel Ágoston. Seiler H. utóda : Szele és Breifeld.	Zala-Egerszeg Breisach Samu. Özv. Tahy Rozália.
Nagy-Tapolcsány Platzko Gyula.	Predmér Links M. utóda : Rosen-zweig H.	Szász-Sebes Stegmann János. Winkler Lajos.	Szabolcs Lőwy B.	Zala-Szent-Grót Nagy Sándor.
Nagyvárad Ifj. Berger Sámuel. Déry és Boros Freund Lajos és Társa. Helyfi László. Hönig I. Láng József. Laszky Ármin. Neumann Vilmos. Pauker Dániel. Rákos Vilmos utóda. Sonnenfeld Adolf. Szent László-nyomda r.-t.	Putnok Gaertner Ignác.	Szászváros Minerva-nyomda r.-t. Schäser A.	Tata Engländer és Társa. Nobel Adolf.	Zenta Kabos Ármin. Klenóczkyné Cs. A. Schwartz Sándor. Zentai Hírlap nyomdája.
Námesztő Schein M.	Püspök-Ladány Deutsch Izrael.	Szatmár Lítteczky Endre. Morvai János. Nagy Lajosné. Pázmány-sajtó. Weinberger Testvérek.	Temesvár Csanád-egyházmegyei nyomda. Csendes J. Délmagyarországi könyvnyomda. Freund Gyula. Mangold Sándor. Posaune nyomdája. Moravetz Gyula. Stéger Ernő utóda. Uhrmann Henrik. Unión-könyvnyomda (tul. : Ifj. Steiner Károly). Veres Sámuel.	Zilah Seres Samu.
Német-Bogsán Rosner Adolf.	Rácskeve Róde Mihály.	Szeged Endrényi Imre. Endrényi Lajos. Engel Lajos. Öönczi I. József. Schulhof Károly. Traub B. és Társa. Várnay Lipót.	Tolna Kohn Sámuel.	Zólyom Ifj. Nádosy Gyula. Schlesinger Ignác.
Német-Palánka Kristófek József.	Resicza Eisler József. Hungaria-könyvnyomda.	Szeghalom Kovács Antal.	Torda Berla Samu. Harmath József (tulajd. : Özv. Harmath Józsefné).	Zombor Bittermann Nándor. Oblát Károly.
Nezsider Horváth I.	Rimaszombat Lévai Izsó. Náray I. A. Rábelly Miklós.		Turóc-Szent-Márton Gasparik J. Magyar nyomda (tulajd. : özv. Moskóczy Ferenczné) Turócszentmártoni nyomda r.-t.	Zsombolya Wunder Rezső.

Az esetleges változásokat kérjük velünk tudatni.